Влада — Радам!

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 15 ◆ Середа, 23 січня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

ЩЕ ДОНЕДАВНА НА ВСІХ ІДЕОЛОГІЧНИХ ПЕРЕХРЕСТЯХ МИ ПІДДАВАЛИ АНАФЕМІ ЦЮ ТАЛАНОВИТУ І МУЖНЮ ЛЮДИНУ, ЯКА КИНУЛА СМІЛИВИЙ ВИКЛИК ТОТАЛІТАРНІЙ СИСТЕМІ. ЩЕ ДОНЕДАВНА НА ЙОГО ТВОРЧІСТЬ БУЛО НАКЛАДЕНЕ «ТАБУ», ТА Й САМ ПИСЬМЕННИК ЗМУШЕНИЙ БУВ ШУКАТИ ПРИТУЛКУ ЗА КОРДОНОМ. АЛЕ ВІРА НІКОЛИ НЕ ПОКИДАЛА МИКОЛУ РУДЕНКА. ВІРА У ВЕЛИКІ ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ СВОГО ТАЛАНОВИТОГО НАРОДУ, ВІРА В УКРАЇНСЬКЕ ВІДРОДЖЕННЯ. І КОЛИ ВОНО ПРИЙШЛО В НАШУ РЕСПУБЛІКУ, ВІН НЕ МІГ БІЛЬШЕ СПОСТЕРІГАТИ ЗА РОЗВИТКОМ ПОДІЙ НА УКРАЇНІ З ДАЛЕКОГО ЗАОКЕАНСЬКОГО БЕРЕГА. УРИВКИ З КНИЖКИ МИКОЛИ РУДЕНКА «ШЛЯХ ДО ХАОСУ» ЧИТАЙТЕ НА 12—13 СТОРІНКАХ.

Фотоколаж Михайла САЧКА.

Замість пошуку компромісів, боротьби ідей — танки, десантники, автоматні черги. Роздуми нашого оглядача про події в Литві читайте на 4 і 9 сторінках.

Старий, проте нині цілком сучасний анекдот: «Чому «Союз непорушний» є найбагатшою у світі державою! А тому, що скільки не крадуть, ніяк до решти розікрасти його не можуть». У який спосіб працює ця система! Як діє наша «мафія», що набуває дедалі «інтернаціональнішого» характеру! Відповідь на ці запитання — на 8 і 10 сторінках.

Мал. Сергія ФЕДЬКА.

Інформаційний кур'єр: Телетайп. Телекс. Телефакс

ПРЕЗИДЕНТ Буш заявив, що наступом на прибалтійські республіки стурбований весь світ і закликав радянських керівників утриматися від застосування сили в цьому регіоні. Міністри закордонних справ Угорщини, Польщі та Чехо-Словаччини у комюніке, схваленому на спільній нараді в Будапешті, вказали, що підтримують законно обрані уряди республік, а також закликають докласти зусиль для врегулювання ситуації мирними засобами. У зв'язку з кривавими подіями в Латвії Європейський парламент вирішив скасувати економічну нараду з СРСР, заплановану на четвер.

ЗАРУБІЖНІ засоби масової інформації повідомляють:

Військово-повітряні сили союзників продовжують атаки на об'єкти Іраку. Наземні війська антиіракської коаліції просуваються до кордону між Саудівською Аравією і Кувейтом. Міністр оборони США Чейні заявив, що метою повітряних рейдів є знищення іракських мобільних ракет «СКАД». Американські спеціалісти відзначають, що Ірак має від 30 до 40 таких стартових установок. Чейні наголосив, що міністерство оборони перевіряє повідомлення про те, мовляв, що Ірак переховує до 200 своїх літаків, щоб захистити їх від повітряних атак.

Ірак погрожує використати військовополонених союзницьких сил як «живий щит» на своїх стратегічних об'єктах. Президент Сполучених Штатів Буш заявив, що поведінка Іраку є прямим порушенням всіх конвенцій щодо захисту прав військовополонених. Він попередив Саддама Хусейна, що подібна акція не вплине на хід воєнних дій проти Іраку.

Ірак відкинув радянську мирну ініціативу щодо припинення війни у Персидській затоці. Саддам Хусейн надіслав листа Президенту М. Горбачову, в якому підкреслив, що Ірак не несе відповідальності за війну.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР

Засновник — Верховна Рада Української РСР.

Адреса редакції: УРСР, 252047 Київ-47, вул. Нестерова, 4
Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Думки авторів публікацій у «Голосі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції.

Індекс 60955.
Тираж 165.650.
Передплатна ціна на рік 19 крб. 60 коп.

УВАГА! У зв'язку з технологією випуску газети другий «зошит» (9—16 стор.) вкладено між 4 і 5 сторінками.

ДОБРЕ ШАХТАРЯМ — ТЕПЛО УСІМ ЛЮДЯМ

Як ми уже повідомляли, триває поїздка Голови Верховної Ради УРСР Л. Кравчука по Донецькій та Луганській областях

Наші кореспонденти на борту літака взяли інтерв'ю у Голови Верховної Ради УРСР.

— При надзвичайному завантаженні по роботі і загальному напруженні нашого життя ви, Леоніде Макаровичу, так би мовити, кинули все і їдете в шахтарський край. Що вас покликало в дорогу? З яким настроєм їдете в Донбас?

— Про настрій краще поговорити після повернення. Він залежатиме від того, як буде реалізовано наші плани. Найголовніше завдання — визначити позиції гірників. Адже на сесії ми фактично вирішили питання про те, щоб узяти шахтарів під своє крило. Тому нас цікавить, як до цього ставляться самі шахтарі, які в них щодо цього плани.

Тут дві позиції. Перша: шахтарям не повинно бути гірше, ніж до прийняття нами рішення. Інакше вся проведена робота не варта уваги. Але є й позиція шахтарів, оскільки в них чимало труднощів — екологічних, матеріальних, насамперед маю на увазі постачання. Та й технологічний процес добування вугілля з великих глибин є складним. Його видобуток зменшується: тільки за минулий рік дві області недодали близько 9 мільйонів тонн. Тому у відносинах із шахтарями треба враховувати реалії сьогодення. Ми будемо робити все, щоб намічені плани — захисту шахтарів, перегляду цін тощо — здійснити з вигодою для розвитку регіону. Але й шахтарі мають дати тверді гарантії того, що в цих складних умовах вугілля буде. Якщо його не буде, — не буде ні прибутку, ні зростання виробництва продукції, у магазинах не побільшає товарів.

— Леоніде Макаровичу, якщо не секрет, це планова поїздка чи вона викликана якоюсь надзвичайною ситуацією?

— Планова. Я давно хотів побувати в цьому регіоні. Якось так складалося, що відвідував більше центральні області, місцевості, які постраждали від Чорнобиля і де люди потребують особливої допомоги. Був у своїх виборців. І, зрозуміло, напружена робота в Києві. Нині, коли вугільну промисловість ми забрали знову до республіки, я не міг не ознайомитися з ситуацією в шахтарському краї, не відвідати Донбас.

— Ви плануєте зустрічі тільки з шахтарськими колективами?

— Ні. Хочу зустрітись і з металургами. Бо крім шахтарів, ми беремо під свій захист і металургів. Ці галузі соціально запущені і потребують негайної допомоги.

Візьміть хоча б таке. Кожний рік Міністерство металургійної промисловості вилучало з прибутку трудових колективів 2 мільярди карбованців. Половини цих грошей досить для того, щоб здійснити реконструкцію галузі. Але всі ці кошти розпорошувались. Інвестиційна політика міністерства не сприяла модернізації металургійної галузі, у тому числі запровадженню таких передових методів, як безперервна розливка сталі. Усі країни світу, і зокрема Японія, 90 відсотків сталі розливають саме в такий спосіб. У нас же — 14—15 відсотків. Хіба це правильно? От і маємо таке становище, коли металургійну промисловість треба терміново виводити з прориву.

Та якщо ми тільки й будемо що говорити про вину або про прорахунки тих, хто до цього призвів, ні на крок уперед не просунемося. Сьогодні треба працювати.

— Леоніде Макаровичу, очевидно, поряд з розмовами про розвиток регіону ви гостро поставите питання і про екологію?

— Звичайно. Саме ці галузі промисловості найбільше забруднюють як Донецький регіон, так і інші території. Щоб поліпшити екологічну ситуацію, потрібні величезні кошти. Отже, реконструкція галузі має здійснюватись паралельно із вкладенням великих коштів в екологію. На жаль, я не можу сказати, що ми сьогодні здатні запобігти усім заподіюваній промисловістю шкоді. Це справа майбутнього. Але і тепер про це не треба забувати. Все має робитися в комплексі.

Ми, звичайно, налякані Чорнобилем. Проте слід мати на увазі, що така галузь, як металургійна, теж досить сильно забруднює воду, повітря, грунт.

Ще одне. Сьогодні вугілля доводиться видобувати на все більших глибинах, геологічні умови залягання надзвичайно складні, температура висока, сірчані відходи разом з породою ідуть на-гора. Нам треба створити техніку, яка б могла діяти на таких глибинах. А то в Луганській області на багатьох шахтах знову взялися за відбійні молотки. Треба якнайшвидше вирішувати це питання.

Ми також маємо подумати, як все-таки використовувати кошти, у тому числі й валюту, щоб створити індустрію по комплексній переробці відходів. Частина териконів уже перегоріла, і їх можна використовувати для будівельних цілей. Для цього знадобиться багато коштів. Незабаром я маю їхати на міжнародний форум з питань регіонального розвитку. Там будуть ділові люди, бізнесмени, для яких ми хочемо «відкрити» республіку, зокрема шахтарський регіон. Треба залучати іноземні капітали. Іншого шляху не має. Бо в шахтарському краю живуть тисячі, мільйони людей.

На нас сьогодні дивиться весь світ. І тільки при стабільній політичній обстановці можна вирішувати серйозні питання. Якщо не буде стабільності, ніхто не вкладатиме своїх капіталів у нашу економіку. Це треба зрозуміти раз і назавжди.

РОБІТНИЧИЙ НАКАЗ

ГІРНИКИ — ЗА СТАБІЛЬНІСТЬ

Шахта імені 60-річчя Радянської України не відрізняється, мабуть, від інших гірничих колективів басейну. Хіба що минулого року виконали виробничий план, причому — достроково. І були здивовані тим, що цей успіх якось не помітили. Були, звичайно, усні поздоровлення, телефонні дзвінки, але шахтарі пам'ятають, що раніше «велике вугілля» відзначали не тільки словами. Скажімо, була можливість придбати на пільгових умовах легкові автомобілі. А як буде тепер, з переходом на ринкові відносини?

Зазначимо, ці та інші запитання, на які відповів Голова Верховної Ради Л. Кравчук, докорінно відрізняються від тієї мітингової стихії, яка вирувала минулого літа у шахтарському місті.

Помітний потяг гірників до стабільності, конструктивного вирішення назрілих проблем. І хоча їх чимало, розуміння одне: страйками і мітингами людей не нагодуєш. До того ж ситуація змінилася. Тепер галузь скоригована у республіканське управління. Як зазначив Л. Кравчук, уряд України взяв на себе відповідальність за долю шахтарських колективів.

І тут особливої ваги набув Закон про місцеве самоврядування. Скажімо, шахтарі, які мешкають у зоні будівництва нових підприємств, мають знати, як вплинуть виробничі потужності на екологічний стан регіону. Про це і йшлося на зустрічі з гірниками. На запитання про подальші дії у стосунках з місцевою владою та урядом республіки, відповідь шахтарів була однозначною: «Хто не працює, той не їсть».

МЕТАЛУРГИ ІДУТЬ ДАЛІ

Металургійна галузь республіки у тяжкому стані. Головна проблема — не вистачає сировини, на підприємствах «підмітають» двори.

Про це йшлося і в цехах Донецького металургійного заводу, який відвідав Голова Верховної Ради УРСР Л. Кравчук.

— Це турбує нас особливо, — сказав майстер доменної печі № 1 Григорій Орел.

Його підтримав і газівник Володимир Чувпило. Адже від обсягів випуску металу залежать здобутки підприємства. А це — подальший його розвиток, заробітки, а зрештою і життєвий рівень сімей. Однак, вважають металурги, на порозі ринку зупинятися не можна. Треба йти далі.

І не тільки нарощувати виробництво. Попереду — проблеми питання соціального захисту. Ось хоча б такий факт. Сьогодні на підприємстві дефіцит «гарячих» професій, не вистачає людей у службах головного механіка і головного технолога — всього 1200 чоловік. Чи треба набирати людей? А поряд з цим, за словами головного інженера підприємства Володимира Терещенка, ніколи не мали проблем з людьми в інших службах. Як збалансувати інтереси?

Особливо це стосується, зазначили робітники, скажімо, виплат по лікарняних. Одні робітники роками не хворіють, інші — щомісяця. А відрахування на все із спільної кишені. Такий підхід суперечить соціальній справедливості, викликає нарікання в колективі. Чи не краще використати досвід, який нагромадили там, де вже діють ринкові відносини?

Мова йде про особистий страхувальний фонд. Робітник сам потурбується про стан свого здоров'я, а вимоги поліпшити умови праці будуть конкретними і дійовими.

У численних зустрічах з Головою Верховної Ради УРСР Л. Кравчуком металурги цікавилися не тільки злободенними справами, а й перспективами розвитку внутрішньої та зовнішньої політики республіки, порядком денним парламентських засідань. Висловлювались і такі думки: варто було б деяким народним депутатам частіше бувати у «гарячих» цехах. За тісні стосунки із робітничим класом висловився і Л. Кравчук.

Анатолій КРАСЛЯНСЬКИЙ, Леонід САМОЙЛЕНКО, спеціальні кореспонденти «Голосу України».

* * *

22 січня Голова Верховної Ради УРСР Л. Кравчук узяв участь у роботі сесії Донецької обласної Ради народних депутатів, побував на Горлівському машинобудівному заводі імені Кірова.

ПОСТАНОВА
ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ПРО СТАТУС АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Виходячи з Декларації про державний суверенітет України, прагнучи до збереження та зміцнення її інтелектуального потенціалу, створення сприятливих умов для подальшого розвитку фундаментальної науки, забезпечення фінансової підтримки з боку держави наукових досліджень у цій сфері, Президія Верховної Ради Української РСР **постановляє:**

1. Встановити, що Академія наук УРСР є республіканською самоврядною організацією, яка діє на основі законодавства Української РСР відповідно до Статуту Академії наук УРСР.

2. Покласти на Академію наук УРСР підготовку незалежної оцінки процесів суспільного, науково-технічного і культурного розвитку республіки, а також екологічного стану в Українській РСР та розробку відповідних пропозицій і рекомендацій з цих питань, які мають систематично подаватись Верховній Раді та Уряду республіки, доводитись до відома громадськості.

3. Закріпити за Академією наук УРСР всі основні фонди та інше державне майно, що знаходиться в даний час у користуванні її установ та організацій дослідно-виробничої бази.

До прийняття законів Української РСР про власність, про роздержавлення майна, а також законодавчих актів, що регулюватимуть відносини в сфері науки, порядок володіння, користування та розпорядження всім майном, закріпленим за Академією наук Української РСР, визначається виключно Президією Академії наук Української РСР.

Порядок внутрішнього розподілу майна між установами Академії наук УРСР, а також його використання відповідно до завдань їхньої діяльності визначається Статутом та іншими нормативними актами Академії наук Української РСР.

4. Зберегти надалі фінансування фундаментальних наукових досліджень та витрати на організацію діяльності Академії наук УРСР в основному з республіканського бюджету, маючи на увазі, що результати цих досліджень передаються Академією наук УРСР державі з додержанням норм авторського і винахідницького прав.

5. Встановити, що Академія наук УРСР самостійно вирішує питання зв'язків і взаємовідносин з усіма органами, організаціями, товариствами, в тому числі і зарубіжними.

6. Академія наук УРСР щорічно подає Верховній Раді Української РСР і Раді Міністрів Української РСР звіт про свою діяльність.

7. Раді Міністрів Української РСР у двомісячний строк прийняти необхідні рішення по реалізації цієї постанови, де, зокрема, передбачити:

— порядок і строки формування республіканського державного фонду фундаментальних досліджень та затвердження положення про нього;

— порядок забезпечення Академії наук УРСР державними капітальними вкладеннями, матеріально-технічними ресурсами та валютними коштами, що розподіляються централізовано;

— введення в Академії наук УРСР контрактної системи запрошення на роботу співробітників, в тому числі іноземних вчених, з наданням права самостійно встановлювати ставки особам, які працюють за контрактами, а також відрядження на контрактній основі вчених Академії наук УРСР в міжнародні наукові організації;

— пільгові умови оподаткування для установ Академії наук УРСР, що проводять фундаментальні дослідження, та організацій їх дослідно-виробничої бази відповідно до чинного законодавства.

Голова Верховної Ради Української РСР
Л. КРАВЧУК.

м. Київ, 17 січня 1991 року.

УКАЗ
ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР
Про посилення правового захисту працівників правоохоронних органів

Президія Верховної Ради Української РСР **постановляє:**

Внести зміни і доповнення до таких законодавчих актів Української РСР:

I. У Кодексі Української РСР про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122; 1985 р., № 17, ст. 415, № 24, ст. 553, № 44, ст. 1056; 1986 р., № 15, ст. 326, № 27, ст. 539, № 52, ст. 1057; 1987 р., № 12, ст. 226, № 25, ст.ст. 453, 454, № 35, ст. 674, № 49, ст. 1009, № 50, ст. 1016; 1988 р., № 33, ст. 808, № 53, ст. 1184; 1989 р., № 19, ст. 182, № 22, ст. 236, № 49, ст. 673; 1990 р., № 5, ст.ст. 59, 60, № 12, ст. 194, № 18, ст. 278, № 20, ст. 313):

1. Доповнити Кодекс статтею 185^7 такого змісту:

«Стаття 185^7. Публічні заклики до невиконання вимог працівника міліції

Публічні заклики в будь-якій формі до невиконання розпоряджень або вимог працівника міліції у зв'язку з виконанням ним обов'язків по охороні громадського порядку або поширення завідомо неправдивих відомостей з метою провокації непокори законній вимозі працівника міліції, якщо ці дії призвели до порушення громадського порядку, —

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі від ста до трьохсот карбованців або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку».

2. Статтю 185 викласти в такій редакції:

«Стаття 185. Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, народного дружинника, військовослужбовця чи образа їх

Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі працівника міліції при виконанні службових обов'язків чи образа його, а також вчинення таких же дій щодо народного дружинника або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку —

тягне за собою накладення штрафу в розмірі двохсот карбованців або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, а в разі, якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, — адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб».

3. Частину другу статті 185^6 викласти в такій редакції:

«Залишення службовою особою без розгляду подання чи припису прокурора або подання слідчого, органу дізнання чи невжиття заходів до усунення зазначених у ньому причин і умов, які сприяли вчиненню правопорушень, або несвоєчасна відповідь на нього —

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі до ста карбованців».

4. У частині другій статті 185^3 і статті 185^4 слова «до п'ятдесяти карбованців» замінити словами «до ста карбованців».

5. У статті 221 цифри «185—185^6» замінити цифрами «185—185^7».

6. Абзац другий пункту 4 частини першої статті 255 після цифр «179» доповнити цифрами «185^7».

7. Пункт 1 частини другої статті 262 після слів «а також військовослужбовця» доповнити словами «чи образи їх, публічних закликів до невиконання вимог працівника міліції».

8. Частину третю статті 263 після слів «дрібне хуліганство» доповнити словами «злісну непокору законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, народного дружинника, а також військовослужбовця чи образу їх, публічні заклики до невиконання вимог працівника міліції».

9. Частину другу статті 268 після цифр «185^3» доповнити цифрами «185^7».

10. Частину другу статті 277 після цифр «185^3» доповнити цифрами «185^7».

11. У частині першій статті 294 цифри «185—185^6» замінити цифрами «185—185^7».

II. У Кримінальному кодексі Української РСР:

1. Доповнити Кодекс статтями 176^5, 189^2, 189^3, 189^4, 189^5 такого змісту:

«Стаття 176^5. Образа прокурора або слідчого

Образа прокурора або слідчого у зв'язку з їх службовою діяльністю —

карається виправними роботами на строк до одного року або штрафом у розмірі до трьохсот карбованців».

«Стаття 189^2. Погроза щодо працівника прокуратури або органу внутрішніх справ чи державної безпеки

Погроза вбивством, насильством чи знищенням майна щодо працівника прокуратури або органу внутрішніх справ чи державної безпеки, а так само щодо його близьких родичів у зв'язку із виконанням ним службових обов'язків —

карається позбавленням волі на строк до двох років або виправними роботами на той же строк».

Стаття 189^3. Втручання у діяльність працівника прокуратури, органу внутрішніх справ, державної безпеки

Вплив у будь-якій формі на працівника прокуратури, органу внутрішніх справ, державної безпеки з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися прийняття неправомірних рішень —

карається виправними роботами на строк до одного року або штрафом у розмірі від трьохсот до однієї тисячі карбованців.

Ті ж дії, якщо вони перешкодили запобігти злочину чи затримати особу, яка його вчинила, або вчинені особою з використанням свого службового стану —

караються позбавленням волі на строк до трьох років або виправними роботами на строк від одного до двох років.

Стаття 189^4. Заподіяння тілесних ушкоджень працівникові правоохоронного органу

Умисне нанесення судді, народному засідателю або працівникові прокуратури, органу внутрішніх справ чи державної безпеки або його близьким родичам побоїв або вчинення інших насильницьких дій у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків, що спричинили легкі тілесні ушкодження, —

карається позбавленням волі на строк до трьох років.

Ті ж дії, що спричинили середньої тяжкості або тяжкі тілесні ушкодження, —

караються позбавленням волі на строк від трьох до дванадцяти років.

Стаття 189^5. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу

Умисне знищення або пошкодження майна, що належить судді, народному засідателю або працівникові прокуратури, органу внутрішніх справ чи державної безпеки, а так само його близьким родичам, у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків —

карається позбавленням волі на строк від одного до трьох років.

Умисне знищення або пошкодження майна, що належить судді, народному засідателю або працівникові прокуратури, органу внутрішніх справ чи державної безпеки, а так само його близьким родичам, у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків, вчинене шляхом підпалу або іншим загальнонебезпечним способом, або таке, що спричинило людські жертви чи інші тяжкі наслідки, —

карається позбавленням волі на строк від трьох до десяти років».

2. Статтю 189^1 викласти в такій редакції:

«Стаття 189^1. Образа працівника міліції, народного дружинника або військовослужбовця

Образа працівника міліції при виконанні ним службових обов'язків, а також народного дружинника чи військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку, вчинена протягом року після накладення адміністративного стягнення за таке ж порушення, —

карається позбавленням волі на строк до одного року або виправними роботами на строк до двох років, або штрафом у розмірі до п'ятисот карбованців».

3. У статті 123^1:

У частині третій слова «цієї статті» замінити словами і цифрами «частин 1 і 2 цієї статті»;

доповнити статтю частиною четвертою і п'ятою такого змісту:

«Захоплення чи утримання особи як заложника з метою спонукання державної, громадської установи, або організації, чи службової особи вчинити або утриматись від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заложника —

карається позбавленням волі на строк до шести років.

Дії, передбачені частиною 4 цієї статті, вчинені щодо працівника правоохоронного органу чи представника влади, а так само щодо його близьких родичів, або за попереднім зговором групою осіб, або особливо небезпечним рецидивістом чи поєднані із заподіянням потерпілому середньої тяжкості чи тяжкого тілесного ушкодження, —

караються позбавленням волі на строк від п'яти до п'ятнадцяти років».

4. Назву і текст статті 190^1 після слів «або народного дружинника» доповнити словами «а також військовослужбовця».

5. У частині другій статті 7^1:

після слів і цифр «(статті 89 частини 2 і 3 та 145 частина 2)» доповнити словами «умисне пошкодження або знищення майна працівника правоохоронного органу (стаття 189^5 частина 2)»;

слово і цифри «(стаття 101)» замінити словами і цифрами «(статті 101, 189^4 частина 2)».

6. Частину другу статті 10 після слова і цифр «106 частина 1» доповнити цифрами «189^4».

7. У пункті 1 частини третьої статті 25^1, пункті 1 частини першої статті 26 і пункті 2 частини третьої статті 34^1 слово і цифри «(стаття 101)» замінити словами і цифрами «(статті 101, 189^4 частина 2)».

8. У пункті 3 статті 52^1 слова і цифри «(стаття 101 частини 2 і 3)» замінити словами і цифрами «(статті 101 частини 2 і 3, 189^4 частина 2)».

III. Встановити, що попереднє слідство у справах про злочини, передбачені статтями 176^5, 189^2, 189^3, 189^4, 189^5 Кримінального кодексу Української РСР, провадиться слідчими органів прокуратури.

У зв'язку з цим частину першу статті 112 Кримінально-процесуального кодексу Української РСР після цифр «176^4» доповнити цифрами «176^5», а після цифр «189^1» — цифрами «189^2, 189^3, 189^4, 189^5».

IV. Цей Указ набирає чинності з моменту опублікування його в газеті «Голос України».

Голова Верховної Ради Української РСР
Л. КРАВЧУК.

м. Київ

18 січня 1991 року.

Факт і коментар

ЗАГУБИВСЯ ВАГОН

Як повідомила 12 січня «Комсомольская правда» в замітці «Презент від мафіозі», з Старосинявського цукрового заводу було відправлено вагон з цукром на адресу приватної особи в Нижній Тагіл, яка і не сподівалася на сюрпризи. Більше того, стверджував автор, місцева торгівля навіть не замовляла цукор на Хмельниччині. Однак вагон з надзвичайною швидкістю досяг Уралу. В замітці висловлювався докір правоохоронним органам України, які відмовчуються на запити нижньотагільського прокурора. По області пішли чутки та плітки. За роз'ясненнями наш кореспондент звернувся в управління КДБ УРСР по Хмельницькій області.

Прес-група повідомила, що факт перевірено. За угодою між Укроптбакалією та Росбакалією минулого року мали поставити в РРФСР 25 вагонів цукру, в тому числі 2 — нижньотагільському пивоварному заводу. Перший вагон зі станції Адампіль відправлено 27 грудня, через три дні — другий. Всі розрахунки проведено через банк, отже, до цукровиків претензій нема. Російська ж торгівля дала неправильні реквізити вантажоодержувача. Цим і мали скористатися мафіозі. Як тільки вагон, що прибув 3 січня на Урал, затримали чекісти, другий несподівано «загубився» в дорозі. Розслідування триває. За попередніми даними, КДБ вважає, що афера — справа не подільської, а свердловської мафії.

Михайло ВАСИЛАШКО, власний кореспондент «Голосу України».
Хмельницький.

ХТО ЗАЛИШАЄТЬСЯ З НАМИ

Ідучи на роботу, побачив на дереві, поблизу станції метро «Більшовик», живого і досить жвавого шпака. Невже — весна!! Одразу ж зателефонував до інституту зоології АН УРСР. Відповів старший лаборант відділу теплокровних хребетних Сергій ПРОКОПЕНКО:

— Ні, не весна... По великих містах України останнім часом залишається деяка кількість поодиноких птахів, котрі не відлітають до вирію, переважно через хворобу. Живуть і харчуються поблизу теплотрас, де навіть узимку є комахи. Жодних екологічних чи кліматичних змін це нам не віщує.

Віталій ЖЕЖЕРА.
Київ.

ЗЛОЧИН ПРОТИ НАРОДУ

РОЗДУМИ ПІСЛЯ ПОВЕРНЕННЯ З ВІЛЬНЮСА

Якби хтось захотів одержати інформацію про події у Вільнюсі 13 січня виключно з тарсівських джерел, йому б не обов'язково було шукати її в січневих газетах 1991 року. Майже тими ж словами ТАРС повідомляв про трагедії в Угорщині 1956 року, Чехословаччині 68-го, Афганістані 79-го, Тбілісі 89-го, Баку 90-го. «Антисоціалістичні сили шляхом погроз, нагнітання істерії, шантажу з метою ліквідації соціалістичного ладу...» і т. ін. У сценаріях, які писалися щоразу людьми, далекими від красного письменства, літературна вишуканість і турбота про хоча б видимість достовірності вважалися зайвими. А одне з найбільших телеграфних агентств світу завжди слухняно виконувало жалюгідну роль диктора диктатури.

Восени 1956 року армади радянських танків увірвались на вулиці повсталого Будапешта і потопили в крові угорську антитоталітарну революцію. За допомогою до Радянського Союзу, згідно з версією ТАРС, звернулись тоді «патріотичні сили Угорщини».

Влітку 1968-го року танки — залізний аргумент Леоніда Ілліча — з'явились на площах Праги. «Празьку весну» — процес оновлення і гуманізації соціалізму — було розчавлено гусеницями Т-62. Допомоги в Радянської Армії знову просили «патріоти», цього разу чехословацькі.

1979-й рік. «На прохання уряду, для захисту Квітневої революції» до Афганістану направлено «обмежений» контингент радянських військ. Підсумок «інтернаціональної допомоги» — один мільйон вбитих афганців і вісімнадцять тисяч (за офіційною статистикою) — наших хлопців.

Здавалось, після безславної афганської авантюри сценарії «допомоги» на прохання «патріотів» і «трудящих» назавжди здадуть в архів. Хто б міг подумати, що цю практику почнуть використовувати (прізвища її реаніматорів ще не відомі) всередині Союзу? Вже після проголошення пріоритету загальнолюдських цінностей над класовими і навіть після присудження Президенту Горбачову Нобелівської премії миру.

Тбілісі, Баку і ось тепер — Вільнюс. Знову танки, десантники, автоматні черги, трупи, горе, сльози. І знову повідомлення ТАРС. Майже слово в слово такі ж, як з Будапешта, Праги, Кабула, Тбілісі і Баку.

Шість років перебудови виявились роками ілюзій і наївних сподівань. Надії народу на правду і волю, як і раніше, розчавлено гусеницями танків, взято на мушки АКСів посланих чинити насильство десантників. Диктатура знову наступає. Підтвердження цьому — події в Литві.

Приїхавши до Вільнюса, я будь-що намагався спростувати версію, що трапилося, в інтерпретації «Саюдіса». А вона зводилась до того, що Литва стала першою жертвою тотального наступу диктатури, про який перед відставкою попереджав Е. Шеварднадзе. Зробивши «правий» вибір, змінивши команду, Горбачов вирішив будь-що зберегти «сильний центр». Для цього Москва, використовуючи КДБ і армію, хоче ліквідувати процеси суверенізації і демократизації в республіках. Заборонити свободу слова, друку, зборів. Розпочати масові (використовуючи досвід Йосипа Віссаріоновича) репресії проти інакомислячих. Знову залізною рукою погнати «великий радянський народ» до щастя.

Чому почали з Литви? Бо найбільше «відбилась від рук», найщиріше повірила в ідеї перебудови, чимдуж прискорюючи свій поступ в напрямку Європи. Починати ж «велику» справу треба з найважчої ділянки. От і обрали Литву. Необхідно було тільки знайти тих, хто «просить допомоги». Придумали Комітет національного порятунку. Призначити час. Кращого, ніж напередодні війни в Перській затоці, годі й чекати. Розробити сценарій. Його давно розроблено. Ще маршалом Жуковим під час угорських подій 1956 року: захопити радіо, телебачення, редакції газет, вокзали, телеграф, приміщення парламенту. Звернутись до населення, що «антисоціалістичні сили, розпалюючи міжнаціональну ворожнечу, намагались розпочати громадянську війну. На прохання патріотичних сил доблесна Радянська Армія дала рішучу відсіч сепаратистам і відстояла соціалістичні завоювання...»

Найаргументованішу саюдістській контрверсію, звісно, можна було б одержати в Комітеті національного поря-

(Закінчення на 9-й стор.).

Ласкаво просимо

ПОТРІБЕН ПЕРЕВОРОТ НА РИНКУ

78-річний Андрій Володимирович Муравйов-Апостол — підданий Швейцарії. За національністю — росіянин. Титулований граф. Втім, переконаний, що людям, які заробляють на життя працею, титули ні до чого. До Києва приїхав з дружиною Елен і молодшим сином Крістофером, тому що — показує на серце — потягнуло на землю батьків. По матері в його венах тече кров Терещенків, відомих київських підприємців, меценатів. По батькові він — один з нащадків великої декабристської родини.

У Києві Андрій Володимирович — уперше. У Радянському Союзі — втретє. І щоразу відвідує нас не з порожніми руками. Цього разу передав Радянському фонду культури цінні сімейні реліквії. Серед них — портрет Сергія Івановича Муравйова-Апостола, організатора і керівника повстання Чернігівського полку.

— Там, за кордоном, мені пропонували за це сотні тисяч доларів, — каже Андрій Володимирович. — Але моя родина переконана, що весь наш архів належить Росії.

У його сім'ї звучить щонайменше чотири мови. 30-річний Крістофер, банкір з Чікаго, говорить, що на Україні він зрозумів — тут його батьківщина. У майбутньому хотів би запропонувати свої знання, зв'язки для співробітництва. Жартома додає: «Можна було б зробити щось на зразок декабристського перевороту... Не лякайтеся — на вашому ринку. Це широке поле для бізнесу. От вивчу добре мову й приїду».

А поки що його батько, генеральний секретар Міжнародної федерації соціальних працівників, яка працює під егідою ООН, робить все, щоб і наша країна стала її 56-им членом. Власне, це і є друга мета його приїзду. Він вже мав зустрічі на високих рівнях у Москві й переконаний, що справа посувається успішно. Нащадок декабриста за фахом — економіст, за покликанням — журналіст. Працював після війни в англійській пресі, заробляв гроші, щоб підтримувати російських біженців. З тим же організував і міжнародну службу, яка тепер подає допомогу бідним, хворим, безробітним у 55 країнах світу. Тут активно працює Елен. Вона чудово володіє російською, хоч вивчила її буквально перед приїздом до нашої країни...

Людмила КОРОЛЬ.

На знімку: сім'я А. Муравйова-Апостола.

Фото Сергія П'ЯТЕРИКОВА.

Політичне життя

ЩОБ НЕ БУЛО ПРЕ

На Україні створюються комітети громадської ініціативи, завдання яких стабілізувати громадсько-політичну ситуацію в республіці, спрямовуючи зростаючу активність населення в конструктивне русло відродження України. Координаційна група працює вже два місяці. 9 лютого планується провести республіканську конференцію, де зберуться лідери всіх партій. Розглядатимуться питання: ставлення до Союзного д... ній устрій ... запобігти пр... партії, певно... виразу волі... тися соціоло... аналіз щодо... ції населенн... но Союзного... лення до о... ду СРСР. Й... но вибірков... нах республ...

Депутат зробив запи

А ЯЄЦЬ В МАГАЗИНІ

Хто б у наш неспокійний час «яєчного дефіциту» став би жартувати, що, мовляв, Вінниця замість будматеріалів вивозить за кордон мільйони яєць та ще й по дві копійки за штуку?

І справді, не до жартів. Народний депутат УРСР (центральний виборчий округ № 21, місто Київ) О. Ємець зробив запит до Ради Міністрів республіки, в якому вказує, що в квітні 1989 року Вінницький облвиконком і польська фірма «Полімекс-Цекон» підписали контракт на взаємні промислові поставки: інофірма радянському партнерові — автокрани й технологічні лінії для переробки м'яса птиці, радянський партнер інофірмі — щебінь, камінь, двері. Але згодом із незрозумілих причин Вінницький облвиконком звертається до Ради Міністрів з клопотанням замінити поставки будматеріалів на поставку 18 мільйонів яєць (вартість одного — дві копійки), і 14 листопада 1990 року одержує дозвіл на таку бартерну угоду.

На запит депутат одержав відповідь з Ради Міністрів, підписану першим заступни- ком, ... який, до ... дозвіл на ... відповіді ... справді Він... ком звертає... танням до ... вона, врах... рахунок ... виробницт... ного вико... замовлення... цю, як ви... з пропозиц... те, йдеться... «за операт... танням час... цтва яєць ... ... ви... переконає... ництва цієї... агропрому... Вінницьки... доручено т... ти це пит... Раді ...

Залишає... народний ... одержав д... ню: Рада... дала вказ... припинит... переглянут...

спеціал... дент «...

ЗНОВУ

Але на відміну від попередніх вона почалася на сцені Криворізького музично-драматичного театру.

Не знаю, як для кого, а для мене зловісне це слово — чистка. Змалку воно мене лякало, коли чув від дорослих про чистки в партії, у комсомолі, в народі, і нічого з тих пір із собою зробити не можу, щоб сприймати це страшне слово інакше.

І ось знову «Чистка» в Кривому Розі. Щоправда, на сцені місцевого музично-драматичного театру. Так називається вистава, яка тут викликала надзвичайно жвавий інтерес. Подібне глядацьке паломництво, як оце зараз, провінційний театр навряд чи переживав коли-небудь раніше.

Річ не в тому, що автор п'єси — місцевий журналіст Валерій Козак. І не в тому, що розповідає вона про будівництво та становлення — без купюр і прикрас — нинішнього металургійного гіганта — комбінату «Криворіжсталь» і що підприємство саме замовило й фінансу-

... вало пост... цеві товар... ся, то со... трудового ... му вигляд... натство н... практиці ...

Идеться ... життєві ... жіння інт... гучу віру... та взаємі... дівництва... «Крив... дружини ... Весніків. ... воним ко... громадян... проектува... воріжстал... очолював... в нашій ... якось не... єднують ... нечувани... Веснік, а... мовилась... р'єри в ... Розі орга... ників пта... ла дружи...

КАТЯ НА ВЕР

Мабуть, кожна дівчинка мріяла б бути такою чарівною феєю у білій перуці, як Катя Кувшинова, що відкривала у Київському палаці спорту свято новорічної ялинки. Її бабуся не приховувала свого захоплення: «Вона така, що ладна танцювати й на вертикальній стіні».

Катя сп... завжд... пає ансам... лю ... «Україна»... танцюрис... яскравих ... то, яке пі... вір'я» ...

…ОТИ НАРОДУ

…ЕРНЕННЯ З ВІЛЬНЮСА

…ських військ. …ернаціональної …один мільйон …ів і вісімнад… …за офіційною … наших хлоп…

…після безслав… …авантюри сце… …» на прохан… …і «трудящих» …уть в архів. …умати, що цю …уть використо… …ца її реаніма… …домі) всереди… …е після прого… …тету загально… …стей над кла… …після присуд… …нту Горбачову …емії миру.

… і ось тепер …Знову танки, …втоматні чер… …е, сльози. І …ення ТАРС. … слово такі ж, …а, Праги, Ка… … Баку.

… перебудови …ками ілюзій і …нь. Надії на… … і волю, як і …лено гусени… …зято на мушки …х чинити на… …тників. Дикта… …наступає. Під… …ьому — події

…до Вільнюса, я …гався спросту… …о трапилося, в …Саюдіса». А во… … до того, що …першою жерт… … наступу дик… …кий перед від… …еджав Е. Ше… …робивши «пра… …інивши коман…ду, Горбачов вирішив будь-що зберегти «сильний центр». Для цього Москва, використовуючи КДБ і армію, хоче ліквідувати процеси суверенізації і демократизації в республіках. Заборонити свободу слова, друку, зборів. Розпочати масові (використовуючи досвід Йосипа Віссаріоновича) репресії проти інакомислячих. Знову залізною рукою погнати «великий радянський народ» до щастя.

Чому почали з Литви? Бо найбільше «відбилась від рук», найщиріше повірила в ідеї перебудови, чимдуж прискорюючи свій поступ в напрямку Європи. Починати ж «велику» справу треба з найважчої ділянки. От і обрали Литву. Необхідно було тільки знайти тих, хто «просить допомоги». Придумали Комітет національного порятунку. Призначити час. Кращого, ніж напередодні війни в Перській затоці, годі й чекати. Розробити сценарій. Його давно розроблено. Ще маршалом Жуковим під час угорських подій 1956 року: захопити радіо, телебачення, редакції газет, вокзали, телеграф, приміщення парламенту. Звернутись до населення, що «антисоціалістичні сили, розпалюючи міжнаціональну ворожнечу, намагались розпочати громадянську війну. На прохання патріотичних сил доблесна Радянська Армія дала рішучу відсіч сепаратистам і відстояла соціалістичні завоювання...»

Найаргументованішу саюдістській контрверсію, звісно, можна було б одержати в Комітеті національного поря-

(Закінчення на 9-й стор.).

— Політичне життя —

ЩОБ НЕ БУЛО ПРЕТЕНЗІЙ

На Україні створюються комітети громадської ініціативи, завдання яких стабілізувати громадсько-політичну ситуацію в республіці, спрямовуючи зростаючу активність населення в конструктивне русло відродження України. Координаційна група працює вже два місяці. 9 лютого планується провести республіканську конференцію, де зберуться лідери всіх партій. Розглядатимуться питання: ставлення до Союзного договору і внутрішній устрій України. З метою запобігти претензіям будь-якої партії, певного угруповання до виразу волі народу проводиться соціологічний експрес-аналіз щодо політичної позиції населення України стосовно Союзного договору та ставлення до останніх акцій уряду СРСР. Його буде проведено вибірково в різних регіонах республіки.

— Депутат зробив запит —

А ЯЄЦЬ В МАГАЗИНІ НЕМАЄ...

Хто б у наш неспокійний час «яєчного дефіциту» став би жартувати, що, мовляв Вінниця замість будматеріалів вивозить за кордон мільйони яєць та ще й по дві копійки за штуку?

І справді, не до жартів. Народний депутат УРСР (центральний виборчий округ № 21, місто Київ) О. Ємець зробив запит до Ради Міністрів республіки, в якому вказує, що в квітні 1989 року Вінницький облвиконком і польська фірма «Полімекс-Цекон» підписали контракт на взаємні промислові поставки: інофірма радянському партнерові — автокрани й технологічні лінії для переробки м'яса птиці, радянський партнер інофірмі — щебінь, камінь, двері. Але згодом із незрозумілих причин Вінницький облвиконком звертається до Ради Міністрів з клопотанням замінити поставки будматеріалів на поставку 18 мільйонів яєць (вартість одного — дві копійки), і 14 листопада 1990 року одержує дозвіл на таку бартерну угоду.

На запит депутат одержав відповідь з Ради Міністрів, підписану першим заступником, [illegible]ви О. [illegible]аченком, який, до речі, підписував і дозвіл на продажу яєць. У відповіді стверджується, що справді Вінницький облвиконком звертався з таким клопотанням до Ради Міністрів і вона, враховуючи, що область поставлятиме яйця за рахунок їх понадпланового виробництва і за умови повного виконання державного замовлення на цю продукцію, як виняток, погодилась з пропозицією вінничан. Проте, йдеться далі у відповіді, «за оперативними даними останнім часом темпи виробництва яєць в області [illegible]изилися, [illegible] викликало [illegible]лів у перевиконанні плану виробництва цієї продукції» і Держагропрому УРСР спільно з Вінницьким облвиконкомом доручено терміново розглянути це питання й доповісти Раді [illegible]стрів.

Залишається додати, що народний депутат О. Ємець одержав додаткову інформацію: Рада Міністрів УРСР дала вказівку (як виняток?) припинити відправку яєць і переглянути умови угоди.

Анатолій БЕНЬ,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

— Новини з усієї України —

СТАЛИ ГІМНАЗИСТАМИ

Вже не школярами, а гімназистами прийшли після зимових канікул до своїх класів вихованці колишньої середньої школи № 9 міста Одеси. Подію коментує директор гімназії **Сергій Максимович ЕГЕРЧУК.**

— Дати не тільки спеціальні знання, а й виховати людину, якій би були притаманні такі дефіцитні сьогодні риси, як чесність, благородство, доброта — ось у чому вбачаємо головне завдання гімназії.

Сподіваюсь, що кожен наш випускник вільно розмовлятиме англійською та французькою мовами, оволодіє німецькою та латинню, гратиме, як мінімум, на одному музичному інструменті, опанує мистецтво бального танцю, основи живопису. У програмі, окрім звичайних шкільних предметів, — історія світової культури, людинознавство. У старших класах гімназисти добровільно обиратимуть предмети згідно зі своїми нахилами й уподобаннями.

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».
Одеса.

КОНОТОПСЬКІ «ВІДИКИ»

КОНОТОП, Сумська область. Один за одним тут припинили існування відеосалони: нема клієнтів. Подивитися бойовик або збірник мультфільмів можна не виходячи з дому, оскільки по одній з програм місцевого телебачення їх транслюють з сьомої ранку до одинадцятої вечора.

— Таку послугу, — повідомив голова Конотопської районної Ради народних депутатів Ю. Іванов, — організував кооператив «Оріон», переобладнавши архітектурну пам'ятку міста — башту Сухова, на справжній телецентр. Крім фільмів, транслюються міські новини, реклама. Для інвалідів, учасників війни, програми — безплатні. Решта платитиме 1—2 карбованці на місяць.

Віталій МАКСЮТЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

СТУДЕНТИ І РОБОТА

У багатьох листах від молоді можна прочитати запитання: чи можуть студенти влаштовуватися на роботу! Які з цього приводу існують закони!

Як повідомив редакцію співробітник юридичного відділу Міністерства праці УРСР Я. Линков, згідно спільної постанови ЦК ВЛКСМ, Держкомпраці СРСР та Держкомосвіти СРСР (1988 рік) учні та студенти денної форми навчання можуть влаштовуватися на роботу у вільний від занять час.

До прийняття цієї постанови студенти мали «право на працю» лише під час канікул та в будзагонах. І, звичайно, у тих випадках, коли треба було рятувати урожай, заробляти кошти на всенародні будови тощо.

З 1988 року підприємства вже можуть офіційно приймати студентську молодь, але можуть і не приймати... Бо, як пояснює Я. Линков, працевлаштування відбувається «за взаємним узгодженням». Інакше кажучи, доведи, що робота не зашкодить навчанню, якщо ти не сподобався тому чи іншому керівникові підприємства.

А грошей студентам ой як не вистачає...

ЧИ ПР…

Ще на по… захвилювали… України від … газеты» С. … згадав Доне… місяці вийш…

Луганськ… з Ростовсь… починаючи … гутніми те… ються коза… військові к… з'їзди коза… тові-на-Дону… ловна мета … торичну с… ставленні д… вити істори… ласті Вій… Спитаєте, … має до цьо… ласть?

Газета … (№ 9 (13) … на-Дону): «… єднатись д… не тільки … ської обла…

НЕ …

…, — каже Ан…рович. — Але …ереконана, що …в належить Ро…

…її звучить що… …тири мови. 30-… …фер, банкір з …ить, що на Ук… …умів — тут йо… …на. У майбут… …би запропонува… …я, зв'язки для …ва. Жартома до… …було б зробити …ок декабристсь… …ту... Не лякай… …ашому ринку. …ле для бізнесу. …ре мову й при…

…о його батько, …екретар Між… …рації соціаль… …ів, яка працює …ОН, робить все, …країна стала її 56-им членом. Власне, це і є друга мета його приїзду. Він вже мав зустрічі на високих рівнях у Москві й переконаний, що справа посувається успішно. Нащадок декабриста за фахом — економіст, за покликанням — журналіст. Працював після війни в англійській пресі, заробляв гроші, щоб підтримувати російських біженців. З тим же організував і міжнародну службу, яка тепер подає допомогу бідним, хворим, безробітним у 55 країнах світу. Тут активно працює Елен. Вона чудово володіє російською, хоч вивчила її буквально перед приїздом до нашої країни...

Людмила КОРОЛЬ.

На знімку: сім'я А. Муравйова-Апостола.

Фото Сергія П'ЯТЕРИКОВА.

ЗНОВУ «ЧИСТКА»

Але на відміну від попередніх вона почалася на сцені Криворізького музично-драматичного театру.

— Йду за часом, як за плугом —

Не знаю, як для кого, а для мене зловісне це слово — чистка. Змалку воно мене лякало, коли чув від дорослих про чистки в партії, у комсомолі, в народі, і нічого з тих пір із собою зробити не можу, щоб сприймати це страшне слово інакше.

І ось знову «Чистка» в Кривому Розі. Щоправда, на сцені місцевого музично-драматичного театру. Так називається вистава, яка тут викликала надзвичайно жвавий інтерес. Подібне глядацьке паломництво, як оце зараз, провінційний театр навряд чи переживав коли-небудь раніше.

Річ не в тому, що автор п'єси — місцевий журналіст Валерій Козак. І не в тому, що розповідає вона про будівництво та становлення — без купюр і прикрас — нинішнього металургійного гіганта — комбінату «Криворіжсталь» і що підприємство саме замовило й фінансувало постановку. Якщо місцеві товариші не помиляються, то соціальне замовлення трудового колективу в такому вигляді і водночас меценатство не мають аналогів у практиці радянського театру.

Йдеться ж у виставі про життєві переконання, служіння інтересам народу, жагучу віру в його прийдешнє та взаємини начальника будівництва і першого директора «Криворіжсталі» та його дружини — Якова і Євгенії Весніків. Яків Ілліч був червоним командиром у роки громадянської війни, потім проектував Магнітку, «Криворіжсталь». Отже, будував і очолював. У ті тридцяті, які в нашій пам'яті сьогодні аж якось неправдоподібно поєднують ентузіазм народу і нечуваний терор. Євгенія Веснік, актриса-співачка, відмовилась від блискучої кар'єри в столиці. У Кривому Розі організувала для робітників птахофабрику, об'єднала дружин інженерно-технічних працівників для організації побуту і дозвілля.

І Веснику, і його дружині вручали високі нагороди в Кремлі. Євгенії Сталін навіть подарував букет квітів. А незабаром на кремлівському рівні був санкціонований арешт «ворога народу» Якова Ілліча. Слідом за ним до гулагівського табору потрапила і дружина...

Події у виставі розгортаються на Криворіжжі й охоплюють майже тридцять п'ять літ — отож серед городян цікавість викликав сам факт місцевої історії. Але насамперед те, що постановку спектаклю здійснив відомий актор кіно і Малого театру СРСР, режисер багатьох вистав Євген Якович Веснік. Погодьтеся, рідко кому з митців випадало досі поставити спектакль про своїх батьків, про їх складну й трагічну долю, невіддільну від долі народу.

Можна погоджуватися чи не погоджуватися з багатьма тлумаченнями і трактуваннями твору, сперечатися, обдумувати сентенції на зразок того, що «краще фанатично вірити в добро, ніж фанатично знищувати інших в ім'я найпрекраснішої утопії», але Євген Веснік вважає виставу запізнілим виконанням свого синівського обов'язку. І дуже вірить, що поставив її для того, щоб прислужитися сьогоденному нашому очищенню від скверни, усього негідного й деформованого, очищенню від фальші наших душ, помислів та устремлінь. «Ця вистава, — сказав він, — не подарунок місту мого дитинства, а послуга-потреба, котра дасть змогу незабаром побачити криворіжців по-справжньому щасливими, а не обдуреними черговими демагогами. Адже не зникає загроза втратити назавжди оте єдино справжнє, що потрібне народу».

Якщо криворіжці так і сприймають «Чистку», то заперечувати, сподіваюсь, цього ніхто не стане. Очищення — слово, котре нині викликає оптимізм і надію.

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
кореспондент «Голосу України».
Кривий Ріг.

КАТЯ НА ВЕРТИКАЛЬНІЙ СТІНІ

Мабуть, кожна дівчинка мріяла б бути такою чарівною феєю у білій перуці, як Катя Кувшинова, що відкривала у Київському палаці спорту свято новорічної ялинки. Її бабуся не приховувала свого захоплення: «Вона така, що ладна танцювати й на вертикальній стіні».

Катя справді готова танцювати завжди й усюди, де виступає ансамбль Дарницького палацу піонерів та школярів «Україна». Цього ж разу юні танцюристи додали чимало яскравих барв у новорічне свято, яке підготувала фірма «Довір'я» союзу «Чорнобиль».

На ялинці у Палаці спорту побувало понад 170 тисяч дітей. Серед них і ті, кого торкнулися трагедія Чорнобиля чи біль втрати батьків. Квитки на новорічне свято одержали безкоштовно.

Здавалося б, варто привітати фірму «Довір'я»?

— Ні, — сказав директор по проведенню свята М. Колесников. — На жаль, усі кинули нас напризволяще. Діти лишилися без подарунків. Профспілки не допомогли навіть організувати торгівлю, щоб принаймні, можна було купити гостинці. Діти виявилися непотрібними чиновникам від торгівлі, бо план свій вони виконали.

Людмила ЖИТНИЧЕНКО.

ГОЛОС УКРАЇНИ

...ГЕНЗІЙ

...вору і внутріш-
...раїни. З метою
...ензіям будь-якої
... угруповання до
...народу проводи-
...чний експрес-
...політичної пози-
... України стосов-
...договору та став-
...нніх акцій уря-
... буде проведе-
... в різних регіо-
...

...ЕМАЄ...

... О...аченком,
...і, підписував і
...одажу яєць. У
...ерджується, що
...цький облвикон-
... з таким клопо-
...ди Міністрів і
...ючи, що об-
...пятиме яйця за
... понадпланового
... за умови пов-
...ня державного
... на цю продук-
...ток, погодилась
... вінничан. Про-
...алі у відповіді,
...ними даними ос-
... темпи виробни-
...області ...изили-
...якало ...ів у
... плану виро6-
...одукції» і Держ-
...РСР спільно з
... облвиконкомом
...міново розгляну-
...ня й доповісти
...в.
...ся ...додати, що
...путат О. Ємець
...аткову інформа-
...Міністрів УРСР
... (як виняток?)
...дправку яєць і
...умови угоди.

...атолій БЕНЬ,
...й кореспон-
...осу України».

Новини з усієї України

СТАЛИ ГІМНАЗИСТАМИ

Вже не школярами, а гімназистами прийшли після зимових канікул до своїх класів вихованці колишньої середньої школи № 9 міста Одеси. Подію коментує директор гімназії Сергій Максимович ЕГЕРЧУК.

— Дати не тільки спеціальні знання, а й виховати людину, якій би були притаманні такі дефіцитні сьогодні риси, як чесність, благородство, доброта — ось у чому вбачаємо головне завдання гімназії.

Сподіваюсь, що кожен наш випускник вільно розмовлятиме англійською та французькою мовами, оволодіє німецькою та латинню, гратиме, як мінімум, на одному музичному інструменті, опанує мистецтво бального танцю, основи живопису. У програмі, окрім звичайних шкільних предметів, — історія світової культури, людинознавство. У старших класах гімназисти добровільно обиратимуть предмети згідно зі своїми нахилами й уподобаннями.

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».
Одеса.

КОНОТОПСЬКІ «ВІДИКИ»

КОНОТОП, Сумська область. Один за одним тут припинили існування відеосалони: нема клієнтів. Подивитися бойовик або збірник мультфільмів можна не виходячи з дому, оскільки по одній з програм місцевого телебачення їх транслюють з сьомої ранку до одинадцятої вечора.

— Таку послугу, — повідомив голова Конотопської районної Ради народних депутатів Ю. Іванов, — організував кооператив «Оріон», переобладнавши архітектурну пам'ятку міста — башту Сухова, на справжній телецентр. Крім фільмів, транслюються міські новини, реклама. Для інвалідів, учасників війни, програми — безплатні. Решта платитиме 1—2 карбованці на місяць.

Віталій МАКСЮТЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

СТУДЕНТИ І РОБОТА

У багатьох листах від молоді можна прочитати запитання: чи можуть студенти влаштуватися на роботу! Які з цього приводу існують закони!

Як повідомив редакцію співробітник юридичного відділу Міністерства праці УРСР Я. Линков, згідно спільної постанови ЦК ВЛКСМ, Держкомпраці СРСР та Держкомосвіти СРСР (1988 рік) учні та студенти денної форми навчання можуть влаштовуватися на роботу у вільний від занять час.

До прийняття цієї постанови студенти мали «право на працю» лише під час канікул та в будзагонах. І, звичайно, у тих випадках, коли треба було рятувати урожай, заробляти кошти на всенародні будови тощо.

З 1988 року підприємства вже можуть офіційно приймати студентську молодь, але можуть і не приймати... Бо, як пояснює Я. Линков, працевлаштування відбувається «за взаємним узгодженням». Інакше кажучи, доведи, що робота не зашкодить навчанню, якщо ти не сподобався тому чи іншому керівникові підприємства.

А грошей студентам ой як не вистачає...

За чутками і насправді

ЧИ ПРИМІРЯТИ ЛУГАНСЬКУ ДОНСЬКУ ПАПАХУ?

Ще на початку осені луганчани, що цікавляться політикою, захвилювались: пішли чутки про відокремлення східної частини України від західної. З'явилася стаття власкора «Литературной газеты» С. Кисельова «Луганск отделяется». Автор для чогось згадав Донецько-Криворізьку республіку 1918 року, яка на три місяці вийшла зі складу України. Та не помітив головного...

Луганська область межує з Ростовською. А на Дону, починаючи з 1989 року, могутніми темпами відроджуються козацькі організації. військові круги. Відбулися з'їзди козаків у Москві, Ростові-на-Дону, Краснодарі. Головна мета — повернути історичну справедливість у ставленні до козацтва, відновити історичні кордони Області Війська Донського. Спитаєте, яке відношення має до цього Луганська область?

Газета «Донское слово» (№ 9 (13) 1990 р., Ростов-на-Дону): «Цікаво, що приєднатись до Дону бажають не тільки козаки Волгоградської області, як заявлено на з'їзді в Москві (з'їзд Спілки козаків у червні 1990 р. — **авт.**), а й частина верхньої Кубані і навіть козаки, які проживають на сусідній Україні...» Автор часто буває на Дону, і подібні доводи про об'єднання Луганщини з Доном чув неодноразово. Вистачає прихильників приєднання і на Луганщині. Східна частина області населена козаками. А в Станично-Луганському районі навіть створено Товариство донських козаків на чолі з отаманом Михайлом Рильщиковим. Під час громадянської війни значна частина Луганщини справді входила до складу Області Війська Донського (Краснодон, Свердловськ, Ровеньки, Красний Луч). Після громадянської війни Донська область була розділена. Частина відійшла до України. Отака ситуація.

У той час, коли Європа об'єднується, ми йдемо до феодальної розмежованості. Хоча, якщо розібратись, який в цьому сенс? Хто буде об'єднуватись і з ким? Адже, якщо згадати кордони до 1917 року, то до України з цілковитим правом може приєднатись ряд станиць Кубані, де проживають нащадки запорозьких козаків...

Вважаю, сьогодні не землю та кордони треба ділити, а думати, як **вижити всій** країні і кожній республіці зокрема. Буде спокій та добробут — нікому навіть на думку не спаде ідея «поновлення історичних кордонів».

Юрій ЧЕПУРНОВ.
Луганськ.

...«ЧИСТКА»

...Йду за часом, як за плугом

...вку. Якщо міс-
...і не помиляють-
...ьне замовлення
...лективу в тако-
... водночас меце-
...ають аналогів у
...янського театру.
... у виставі про
...еконання, слу-
...сам народу, жа-
...його прийдешнє
... начальника бу-
...ершого директо-
...кстalі» та його
... Якова і Євгенії
...в Ілліч був чер-
...диром у роки
...ї війни, потім
...Магнітку, «Кри-
... Отже, будував і
...ті тридцяті, які
...яті сьогодні аж
...доподібно по-
...зіазм народу і
...терор. Євгенія
...са-співачка, від-
... блискучої ка-
...иці. У Кривому
...вала для робіт-
...абрику, об'єдна-
...нженерно-техніч-

них працівників для організації побуту і дозвілля.

І Вєсніку, і його дружині вручали високі нагороди в Кремлі. Євгенії Сталін навіть подарував букет квітів. А незабаром на кремлівському рівні був санкціонований арешт «ворога народу» Якова Ілліча. Слідом за ним до гулагівського табору потрапила і дружина...

Події у виставі розгортаються на Криворіжжі й охоплюють майже тридцять п'ять літ — отож серед городян цікавість викликав сам факт місцевої історії. Але насамперед те, що постановку спектаклю здійснив відомий актор кіно і Малого театру СРСР, режисер багатьох вистав Євген Якович Вєснік. Погодьтеся, рідко кому з митців випадало досі поставити спектакль про своїх батьків, про їх складну й трагічну долю, невіддільну від долі народу.

Можна погоджуватися чи не погоджуватися з багатьма тлумаченнями і трактуваннями твору, сперечатися, обдумувати сентенції на зразок того, що «краще фанатично вірити в добро, ніж фанатично знищувати інших в ім'я найпрекраснішої утопії», але Євген Вєснік вважає виставу запізнілим виконанням свого синівського обов'язку. І дуже вірить, що поставив її для того, щоб прислужитися сьогоденному нашому очищенню від скверни, усього негідного й деформованого, очищенню від фальші наших душ, помислів та устремлінь. «Ця вистава, — сказав він, — не подарунок місту мого дитинства, а послуга-потреба, котра дасть змогу незабаром побачити криворіжців посправжньому щасливими, а не обдуреними черговими демагогами. Адже не зникає загроза втратити назавжди оте єдино справжнє, що потрібне народу».

Якщо криворіжці так і сприймають «Чистку», то заперечувати, сподіваюсь, цього ніхто не стане. Очищення — слово, котре нині викликає оптимізм і надію.

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
кореспондент «Голосу України».
Кривий Ріг.

Виставки

НЕ НА РЕЙНІ

Ця фотовиставка називається «Жінка XX століття».

Розгорнуто її у Республіканському виставочному залі столиці (Червоноармійська, 12). Тут представлено роботи кількох десятків фотохудожників України. Виставка одразу стала популярною. Вражає не те, що тематика — «жіноча». Якраз до цього Київ звик, бо останнім часом бачив і не таке. Вражає, що за всім цим стоїть не чиєсь, а наше життя, зафіксоване з жорстокою безсторонністю фотоплівки. Деякі з цих знімків сприймаються, мабуть, за звичкою, так, ніби їх передруковано з якогось зарубіжного журналу. Як, приміром, оце фото — «Маніфестація», зроблене В. Соловйовим у Кривому Розі... Як казав поет з іншого приводу: «Не на Рейні, не на Марні...».

В. СОЛОВИОВ «Маніфестація».
О. ЗУБРИЦЬКИЙ «Фотоетюд».

Репродукція та фотографії з виставки — Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

...ИКАЛЬНІЙ СТІНІ

... готова танцюва-
...усюди, де висту-
... Дарницького па-
...в та школярів
...ого ж разу юні
...додали чимало
... у новорічне свя-
...вала фірма «До-
... «Чорнобиль».

На ялинці у Палаці спорту побувало понад 170 тисяч дітей. Серед них і ті, кого торкнулися трагедія Чорнобиля чи біль втрати батьків. Квитки на новорічне свято одержали безкоштовно.

Здавалося б, варто привітати фірму «Довір'я»?

— Ні, — сказав директор по проведенню свята М. Колесников. — На жаль, усі кинули нас напризволяще. Діти лишилися без подарунків. Профспілки не допомогли навіть організувати торгівлю, щоб принаймні, можна було купити гостинці. Діти виявилися непотрібними чиновникам від торгівлі, бо план свій вони виконали.

Людмила ЖИТНИЧЕНКО.

ЩЕ ВЧОРА РОБІТНИКИ, СЕЛЯНИ, СЛУЖБОВЦІ БУЛИ «ОХОПЛЕНІ» СОЦІАЛІСТИЧНИМ ЗМАГАННЯМ. ЦЕЙ РУХ МАЄ СВОЮ ІСТОРІЮ. І НЕ ВАРТО ВІДКИДАТИ ЙОГО, РОЗГЛЯДАЮЧИ ПРОЙДЕНИЙ ШЛЯХ. ОДНАК СЬОГОДНІ, ПРИ ПЕРЕХОДІ ДО РИНКОВИХ ВІДНОСИН, СОЦІАЛІСТИЧНЕ ЗМАГАННЯ, В ІСНУЮЧИХ ФОРМАХ, МАЄ ВИГЛЯД ВІДВЕРТОГО АНАХРОНІЗМУ. ЧОМУ?

РІКА НЕ ТЕЧЕ НАЗАД

ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ ПРО ПЕРЕХІД ВІД СОЦІАЛІСТИЧНОГО ЗМАГАННЯ ДО КОНКУРЕНЦІЇ

У ДВАНАДЦЯТОМУ томі зібрання творів Й. Сталіна надруковано передмову до книжки Є. Микуліної «Змагання мас» *. Таку увагу з боку генсека до брошури зумовило те, що вона була першою спробою дати більш-менш повний виклад матеріалів з практики соціалістичного змагання. Передмова датована травнем 1929 року, коли, власне, і склалися унікальні умови для розвитку масового ентузіазму, на тлі якого й виникла теорія про соціалістичне змагання. До цього в економіці існувало лише одне поняття — конкуренція.

Отже, що таке «змагання» і що таке «конкуренція»? Й. Сталін дає визначення: **принцип конкуренції — це поразка слабкого, відсталого і панування сильного.** Інакше кажучи, саме конкуренція сприяє відмиранню тих виробничих і соціальних відносин, які зжили себе, застаріли і вже не в змозі крокувати в ногу з часом. Сьогодні, коли лунають молитовні заклинання щодо необхідності ринку, кожен, мабуть, гадає: серед відстаючих його не буде. Усі будуть у передовиках. Усі серед процвітаючих бізнесменів. А де ж у такому разі конкуренція? Чи вона знову, як писав Й. Сталін, відступить перед «товариською допомогою відсталим з боку передових»?

Мабуть, немає нічого гіршого за економічний романтизм. Десь на його зламі і з'явилося твердження, що «соціалізм не тільки не гасить змагання, а, навпаки, вперше створює можливість застосувати його дійсно широко» (В. Ленін). Думка цікава. Особливо, якщо взяти до уваги час і умови, за яких з'явилася. Перемога в громадянській війні зійшла на народи колишньої царської Росії не тільки розрухою і голодом, а й сильним суспільним бажанням здолати всі труднощі і довести світові своє. А саме: що кухарчині діти теж можуть управляти державою, оволодівати знаннями, працювати не з-під дрюка, а творчо й натхненно. Тобто «розгорнути свої здібності, виявити таланти» (В. Ленін). Але — як? І головне, навіщо? Хіба тільки для того, щоб насолити клятим капіталістам?

Ні, заперечує Й. Сталін, якого тоді слухали майже всі. І далі запевняє деяких «товаришів» з бюрократів, що змагання — це не чергова витівка більшовиків, які, до речі, таки майстри на різні витівки. Були і «червоні попи», і «опіум для народу», і «світова революція»... «Голь на выдумку хитра», — говорить російське прислів'я. Однак у кожній витівці є свій сенс. «Насправді, — пише далі Й. Сталін, — змагання є комуністичним методом будівництва соціалізму». І пояснює: на основі максимальної активності мільйонів мас.

Тут, мабуть, треба сказати: коли шукають у «батька народів» щось таке, що приголомшило б сучасного обивателя кровожерливістю, то знаходять дуже мало. Або й нічого. Й. Сталін у своїх промовах і творах ніколи не закликав до розстрілів, побиття, фізичного знищення... Навпаки! Закликав до ентузіазму, «максимальної активності», до того, щоб «перевернути все господарське і культурне життя країни». Звісно, на базі соціалізму. З допомогою «ініціативи мас». Але історія свідчить: все-таки чогось не вистачає. Чого?

Не вистачає конкуренції. «Соціалістичне змагання говорить: одні працюють погано, другі добре, треті краще, — доганяй кращих і добийся загального піднесення» (Й. Сталін). Дійсно, доганяй і добийся. Але — як доганяти? Де ті, прискорюючі, заряди? Про це, на жаль, жодного слова. І діла теж. Бо в тому й полягає хибність «романтичного підходу» в економіці, що ані заклики, ані ідеологічні тортури не спроможні стати вище законів поступового розвитку суспільства.

Однією з ознак цього розвитку є економіка. «Загальне піднесення економіки не створюється лише ентузіазмом. Хоча він, цей ентузіазм, і дозволяє виконати п'ятирічку за чотири роки. Усі плани, врешті-решт, складають люди. І люди їх здійснюють. Люди, повторюю, а не маси. Маси рухаються. Туди, куди їм підказують вожді. Або куди ведуть. А от хто веде їх, вождів?

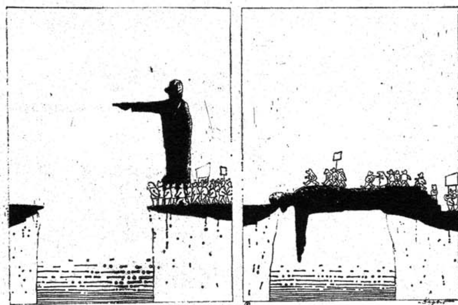
Ідея соціалістичного змагання виникла не на тлі утвердження світових досягнень економіки, а, скоріше, як романтична альтернатива конкуренції. Думка така: якщо у них капіталізм, то у нас — соціалізм. Там конкуренція, у нас — соціалістичне змагання. Там — менеджер, у нас — інженер по змаганню. Все, що видно в дзеркалі, це лише відображення. Соцзмагання хоч і вважалося «своєю власною, рідною справою», ніколи не надихало конкретну людину до творчої праці. Бо не знали, як це зробити. І навіть інженер по соцзмаганню на підприємстві також не знав, що це таке і для чого воно. Малювали стенди, підраховували відсотки, визначали переможців... Кого, над ким? Того, хто працює краще, над тим, хто працює гірше? І, між іншим, отримує теж платню. Хоч і невеличку, меншу, ніж допомога по безробіттю, але все ж таки...

Є ще одна родима пляма. Недарма в розпал масового ентузіазму Й. Сталін пише про «небезпеку бюрократизму». На його думку, це «виявляється конкретно, насамперед у тому, що зв'язує енергію, ініціативу і самодіяльність мас». А що «розв'язує»? Де той важіль, який піднімає економіку на вищий щабель розвитку? Можливо, на пошук відповіді на це питання ми й витратили всі 73 роки? І, зрештою, дійшли висновку, що знову є потреба і в ринку, і в конкуренції. «Виробничий ентузіазм, який охопив мільйонні маси трудящих в результаті соціалістичного змагання», був вичерпаний десь у шістдесяті роки. Коли весь світ побачив, що між ідеєю соціалізму та її втіленням — прірва конкретної копіткої роботи, яку не «виконаєш» і не «перевиконаєш» тільки закликами, рішеннями, постановами... Якби хтось підрахував, скільки їх було! І жодної справи не доведено до кінця. Цілком відповідаю за свої слова, адже інакше не було б сьогодні ні дефіцитів, ні черг, ні розпачу від того, що все треба починати спочатку.

«У чому помилка?» — запитає читач. Може, в тому, що зробили в 17-му революцію? Чи в тому, що так неефективно використали народне піднесення? Чи прорахувалися у співвідношеннях групи «А» і групи «Б»?

Гадаю, ніякої помилки нема. Бо помилка — це тимчасова омана. А тут маємо дещо інше. Якщо ринок і конкуренція знову стають у нас «своєю власною рідною справою», то стає начебто своїм і капіталізм. Де є «поразка і смерть одних, перемога і панування інших». Де маємо не доганяти кращих і добиватися «загального піднесення», а дбати про себе, про своє власне підприємство, про робітників, які на ньому працюють. І мати на увазі, що спокійного життя у економіці не буде. Бо є конкуренція. Бо в конкуренції є свої правила: не підгодовуй мізерними подачками відстаючого, а спонукай розум, підприємливість, пошук. Принаймні не тягни руку за черговою позичкою, яку колись спишуть. Конкуренція не має жалю, але має внутрішню справедливість. Це великий санітар економіки. Він здатний на все. Крім одного. Щоб під впливом ідеологічного чаклунства перетворитися у соціалістичне змагання. Такого, як засвідчила історія, не буває. І, мабуть, все-таки не буде. Ріка не тече назад.

Леонід САМОЙЛЕНКО.

Мал. Віктора КУДІНА.

КОНКУРЕНЦІЯ НЕ МАЄ ЖАЛЮ, АЛЕ МАЄ ВНУТРІШНЮ СПРАВЕДЛИВІСТЬ. ЦЕ ВЕЛИКИЙ САНІТАР ЕКОНОМІКИ.

* Сталін Й. «Змагання і трудове піднесення мас». Твори. Київ, 1950. Стор. 108—111.

КДБ ЗАХИЩАЄ РИНОК

ЛУЦЬК. У грудні минулого року за рішенням Волинської обласної Ради народних депутатів в області створено надзвичайну комісію щодо контролю за торговельним обслуговуванням населення і захисту споживчого ринку. До її складу увійшли працівники міліції, УКДБ, народного контролю, фінансового управління облвиконкому. Про перші результати роботи комісії розповідає заступник начальника оперативного штабу боротьби з економічним саботажем управління КДБ УРСР по Волинській області **К. ЛАШИН.**

— Час вимагає, аби наші органи, які мають виконувати інші функції, допомогли у стабілізації становища у країні. Телефоном довір'я нам дзвонять навіть частіше, ніж іншим. Так, ми взялися за перевірку фактів про псування 180 тонн олії, затягування з введенням в дію імпортного устаткування на заводі синтетичних шкір.

Крім того, виявлено багато фактів затримки експортно-імпортного вантажу на Волинській прикордонній станції Львівської залізниці. З 29—30 листопада, наприклад, простояли на станції Устилуг 105 вагонів із Чехо-Словаччини та Угорщини. Повільно обробляються вантажі на станціях Володимир-Волинський, Ізов. Останнім часом багато контейнерів на станцію Луцьк надходять із зірваними пломбами, порушеними упаковками, виломами дверей та стін. У таких випадках треба створювати комісії, на це марнується дорогоцінний час.

За фактом контрабанди бензину радянськими громадянами порушено кримінальну справу. Двоє громадян Польщі притягнуто до відповідальності за контрабанду у великих розмірах. Громадянина Б. затримано під час перевезення за кордон сильнодіючої отрути — металевої ртуті. Працівники Луцького автозаводу, вирушаючи у службове відрядження за кордон, прихопили з собою телевізори, автозапчастини на солідні суми.

Кожен має право продавати свої речі, але в тому разі, якщо товар придбано на законних підставах. Скажіть, як це назвати: у квартирі чи ще десь виявляється цілий склад дефіцитних товарів? Нещодавно в кімнаті готелю «Нива», де мешкали приїжджі із Чечено-Інгушетії, виявлено нерозпакованими шість скринь з вершковим маслом, кожна по 20 кілограмів, рулони дефіцитного тюлю.

— Ми діємо у відповідності до закону разом з іншими правоохоронними органами, робітничим контролем, — підкреслив К. Лашин, — та все ж слід сказати, що відсутність закону про КДБ позначається на роботі. Немає і норм кримінального законодавства щодо економічного саботажу та чіткої правової основи для організації перевірки, одержання необхідних даних про діяльність підприємств, організацій, установ, кооперативів.

Андрій БОНДАРЧУК,
власний кореспондент «Голосу України».

ВЛАДУ ДАВ ЗАКОН

Про підвищення ролі місцевих органів влади мова йшла протягом багатьох років. Усі ми були свідками прийняття на різних рівнях цілого ряду постанов щодо посилення впливу Рад на вирішення важливих проблем місцевого і державного значення.

Але жоден з цих актів бажаних результатів, на жаль, не дав. І сталося це тому, що ними не передбачалося механізму забезпечення реальної влади Рад. В основу всіх цих документів було покладено адміністративно-силові методи керівництва, внаслідок чого Ради позбавлялися можливості самостійно вирішувати навіть нескладні питання і тим більше стати органами справжнього народовладдя.

Повсякденна практика вже давно підказувала, що основою реальної влади може стати лише впровадження принципу самоврядування і самозабезпечення. Отже, необхідним було принципово нове законодавство про Ради, і прийнятий Верховною Радою Закон «Про місцеві Ради та місцеве самоврядування» — це вимога життя.

У ньому враховано досвід діяльності місцевих Рад республіки за сучасних умов, численні пропозиції народних депутатів, працівників радянських органів, вчених-державознавців, положення союзного закону про загальні засади місцевого самоврядування, а також альтернативних законопроектів, що надійшли до Верховної Ради.

Використовувався також досвід розробки аналогічних законодавчих актів в інших союзних республіках, а також певний досвід діяльності органів самоврядування за рубежем. І хоча в Законі є, як-то кажуть, вузькі місця, в цілому концепція цього законодавчого акта будується на принципово нових ідеях, спрямованих на демократизацію, забезпечення в межах компетенції самостійності і незалежності органів державної влади на місцях.

Закон виходить з того, що місцеве самоврядування — це територіальна самоорганізація громадян для самостійного вирішення безпосередньо або через державні та громадські органи всіх питань місцевого життя, виходячи з інтересів населення, на основі законів та власної фінансово-економічної бази.

Хочу зупинитися лише на окремих розділах і статтях, які, на мій погляд, потребують коментарів.

Розділ перший цього Закону визначає територіальну і правову основу, систему і принципи місцевого самоврядування. Організаційною основою є відповідні місцеві Ради, органи територіального громадського самоврядування, а також форми безпосереднього волевиявлення населення — загальні збори (сходи) громадян, референдуми. Все це створює систему місцевого самоврядування. Головною її ланкою є місцеві Ради народних депутатів як представницькі органи державної влади. На своїй території вони об'єднують і координують діяльність усіх інших ланок місцевого самоврядування.

Слід наголосити, що поняття «органи територіального громадського самоврядування» порівняно з відомими органами громадської самодіяльності населення стало значно ширшим. Нині воно, крім структур, що існували раніше (селищні, сільські, дільничні, квартальні, вуличні, домові комітети), включає комітети мікрорайонів, житлових комплексів та інші, які виникли і ще виникатимуть у результаті демократизації нашого суспільства, підвищення суспільно-політичної активності людей.

Істотно змінюється і зміст роботи зазначених органів. Закон передбачає, що Ради народних депутатів можуть передавати їм частину своїх повноважень і, що особливо важливо, разом з відповідними коштами, матеріально-технічними та іншими ресурсами. За певних умов, встановлених законодавством Української РСР, органи територіального громадського самоврядування матимуть статус юридичної особи, а це значно розширить їх можливості реально впливати на вирішення питань місцевого життя.

Принципово новий елемент Закону — положення щодо базового рівня місцевого самоврядування, яким є сільради, селища міського типу і міста.

По-перше, Закон наділяє органи місцевого самоврядування базового рівня власною компетенцією, тобто дає можливість самостійно вирішувати питання місцевого життя. Підкреслюю — самостійно. І що головне — ця компетенція не може бути змінена інакше як законом або договором. Тобто під діяльність місцевих Рад підведено міцний правовий фундамент.

По-друге, місцеві Ради базового рівня наділяються правом самостійно розпоряджатися на своїй території природними ресурсами — землею, її надрами, водами, лісами, рослинним і тваринним світом. І знову ж таки, підкреслюю — самостійно. На адміністративній території, таким чином, з'явився справжній господар, який на свій розсуд вирішуватиме питання місцевого життя в межах наданих йому повноважень, виходячи з інтересів населення.

Кардинально вирішено питання забезпечення фінансово-економічної основи місцевих Рад базового рівня. У бюджет адміністративно-територіальних одиниць цього рівня тепер повністю зараховуватимуться доходи з ряду стабільних джерел. Серед них такі важливі для функціонування Рад доходи, як прибутковий податок з громадян, податок на фонд оплати праці колгоспників, прибутковий податок з колгоспів, радгоспів, споживчої кооперації та громадських організацій, земельний податок, плата за трудові ресурси тощо.

Природно, виникає питання: яка ж роль тепер відводиться іншим ланкам Рад, чи не усуваються вони, часом, від влади? Із введенням базового рівня місцевого самоврядування повноваження районної в місті, обласної Ради мають, так би мовити, координуючий характер і спрямовані на забезпечення збалансованого розвитку відповідної території. Їх компетенція визначена окремими статтями Закону.

До цього слід додати й те, що Ради базового рівня місцевого самоврядування аж ніяк не будуть «монополістами» у вирішенні проблем місцевого життя. Закон надає місцевим Радам право за взаємною згодою перерозподіляти між собою окремі повноваження, а також, як уже зазначалося, передавати частину з них органам територіального громадського самоврядування.

Новий Закон наділяє місцеве самоврядування правом самостійно формувати господарство, комунальну та іншу власність, яка є джерелом доходів для задоволення соціально-економічних потреб населення відповідної території.

Уперше в республіканське законодавство введено поняття «комунальна власність». Що вона являє собою, з чого складається? Це передусім майно, передане безоплатно державою, іншими суб'єктами, а також майно, яке створюється і купується місцевими Радами народних депутатів за рахунок належних їм коштів. До комунальної власності можуть бути віднесені об'єкти житлово-комунального господарства, торгівлі, побуту, а також підприємства, організації виробничої сфери тощо. Передбачається, що до складу місцевого господарства можуть бути включені за згодою власника підприємства (об'єднання), організації та установи, які не є комунальною власністю даної території. Маються на увазі передусім об'єкти, діяльність яких пов'язана переважно з обслуговуванням населення, а також створені в результаті трудової участі громадян або придбані на їх добровільні внески.

Законом передбачено ряд принципових положень, які стосуються фінансово-бюджетної діяльності місцевих Рад. Вони самостійно формують і виконують бюджети відповідних територій. При цьому Ради є незалежними, втручання вищестоящих органів у процес розроблення, затвердження і виконання місцевих бюджетів не допускається. З бюджетів вищих рівнів можуть передаватися кошти лише у вигляді субвенцій, субсидій і дотацій. Інакше кажучи, у вигляді допомоги, коли місцевий бюджет потребує покриття збитків тощо.

Радам надано право формувати єдиний позабюджетний, а також валютний фонди, встановлювати зовнішньоекономічні зв'язки.

Щодо галузевої компетенції Рад можна сказати, що в традиційних її напрямах Закон містить ряд принципово нових аспектів, які підносять роль Рад і утверджують їх як повноправних господарів на своїй території. Так, місцевим Радам базового рівня нині надано право реалізовувати до 20 відсотків товарів народного споживання продовольчої і непродовольчої груп, які виробляються на їх території. Ці товари вони можуть за своїм розсудом використовувати як для власних потреб, так і для обміну за прямими договорами з іншими регіонами.

Радам встановлюють тепер і місцеві податки, збори, мита в межах, визначених Законом, тарифи на оплату побутових, комунальних, транспортних та інших послуг, якщо вони не встановлені вищестоящими органами влади.

Для вирішення спільних питань Ради на договірних засадах можуть об'єднувати кошти бюджетів інших територій. Міські Ради наділяються правом випускати місцеві позики. Тепер без згоди відповідної Ради базового рівня не вирішуються питання, пов'язані з розташуванням і розвитком на їх території підприємств та організацій будь-якої підпорядкованості.

Законом внесено зміни в існуючі структури місцевих Рад, форми їх діяльності, правовий статус органів Рад та їх керівників. Так, перша сесія новообраної Ради тепер скликатиметься не президією Ради чи виконавчим комітетом, а відповідною виборчою комісією. Закон взагалі не передбачає утворення президій Рад.

Голові Ради надається статус найвищої посадової особи на відповідній території, він є одночасно і головою виконавчого комітету Ради.

Не допускається суміщення обов'язків голови Ради з підприємницькою діяльністю, посадами в інших державних, господарських, громадських органах і кооперативах. Ця норма поширюється і на заступника голови Ради.

В основу нового Закону закладено принцип самостійності і незалежності Рад та їх виконавчих органів. Це поширюється, зокрема, і на відділи та управління виконкому Ради. Вони тепер підпорядковуються тільки Раді, яка їх утворила, та її виконавчому комітетові.

Отже, не буде перебільшенням сказати, що новий Закон дає реальну владу місцевим Радам, а в перспективі дозволить перетворити Ради у справжніх господарів на своїй території. Говоримо: «у перспективі», бо з переходом до ринкових відносин, із змінами в суспільстві та в державному будівництві до цього Закону ще не раз доведеться вносити корективи, нові положення, норми. Це закономірний процес.

Михайло ГРИШКО,
голова постійної комісії Верховної Ради УРСР у питаннях діяльності Рад народних депутатів, розвитку місцевого самоврядування.

ПІДТРИМКА ЗАЯВИ

До редакції газети «Голос України» надходять листи, телеграми, у яких трудящі республіки підтримують заяву Президії Верховної Ради УРСР щодо подій у Литві, а також всі дії Верховної Ради УРСР, спрямовані на наповнення реальним змістом «Декларації про державний суверенітет України».

Події в Литві, — говориться, зокрема, в телеграмі президії та виконавчого комітету Київської міської Ради народних депутатів, — створюють надзвичайно небезпечний прецедент, оскільки жоден законно обраний орган влади в СРСР не може відтепер бути гарантованим від насильницького усунення збройною силою.

Надати «усіляку допомогу» Литовській Республіці закликає колектив Львівського управління механізації № 536.

Нове в Радах

ДОПОМОГА ЗЗОВНІ ВИРІШУЄ НЕ ВСЕ...

Івано-Франківська область. Чергова прес-конференція керівництва облвиконкому відбулася за участю представників німецької делегації, яка прибула в область з гуманітарною допомогою прикарпатцям. Представник Червоного Хреста об'єднаної Німеччини Антон Бек повідомив, що всі товари і пакунки з продуктами — зібрані жителями західно-німецького містечка Аусберг і спеціальною комісією, за участю німецької делегації будуть розподілені між тими, хто найбільше їх потребує.

Однак, як було зазначено керівниками області, німецька допомога навряд чи вирішить усі проблеми прикарпатців. Особливо якщо врахувати, що уже в першому кварталі нового року можливі перебої в постачанні м'ясом і молоком, оскільки підприємства Івано-Франківського агропрому допустили зменшення надоїв і виробництва м'яса.

«Допомогли» у створенні дефіцитів і туристські вояжі за кордон, які зросли за минулий рік у порівнянні з 1989-м у чотири рази, а з області було вивезено товарів більш як на 50 мільйонів карбованців.

Відтепер — не таємно

МАФІЯ

«НАША» ЗЛОЧИННІСТЬ СТАЄ ДЕДАЛІ «ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНІШОЮ»

ЧОМУ ДОВОДИТЬСЯ ЧЕРВОНІТИ

Я слухав свого британського співрозмовника і — буквально фізично — відчував, що червонію.

— Нам важко збагнути, як сьогодні робиться бізнес у Союзі, — продовжував, клацаючи запальничкою перед моєю сигаретою, глава поважної експортно-імпортної фірми. — Раніше ми, англійці, знали, що радянська зовнішня торгівля — це одне з улюблених дітищ командно-адміністративної системи (сподіваюся, що доречно вжив цю назву. Сенк'ю!). Тому при переговорах і орієнтувалися відповідно. Запрошували представницьку делегацію, купували їй авіаквитки в обидва напрямки, зустрічали в аеропорту, заплющували (посміхається: «а інколи широко відкривали!») очі на ваших довгоногих перекладачок, чиє знання англійської, як згодом з'ясовувалося, перебувало на рівні нашого знайомства з розмовним суахілі, дарували букети дружинам та дочкам візитерів, які прибували до «туманного Альбіону» тим таки літаком. Далі — нескінченні екскурсії з оглядом британських краєвидів, старовинних замків і, безперечно, численних супермаркетів. На прощання — короткий візит на завод, вручення сувенірів (повірте мені, далеко не дешевих), дружні помахи услід літакові і... довге чекання результатів. Але так чи інакше, а машина вашого бюрократизму потроху починала скреготіти і десь через півроку-рік англійський бізнес запрошувався вести в Союзі чергову справу, причому, як правило, взаємовигідну.

А як стоять справи тепер, за часів перебудови? (Слово це мій співрозмовник вимовляє російською мовою). Весь протокол, перелічений вище, зберігся: гості (втім, далеко не тільки з Центру) охоче вечеряють у дорогих ресторанах, залюбки гають час на низькопробні секс-шоу, набивають чемодани сувенірами, але... після цього жодний маховик згаданої машини навіть не ворухнеться. На наші листи, дзвінки, телекси — нуль уваги, фунт зневаги (здається, я правильно вживаю ваш вислів?). Поясніть мені, будь ласка, пане журналісте, що змінилося, як нам за цих умов поводитись із радянськими партнерами?

«Панові журналісту», бодай і незграбно, пощастило змінити тему розмови (втім, співрозмовник шанобливо дозволив це зробити, зглянувшись на мою явну розгубленість). Але, щиро кажучи, я почував себе так тільки тому, що бесіда велася в колі іноземців і за державу було соромно.

Справжня ж відповідь лежить на поверхні реалій нашого політичного життя: у час, коли закони не працюють, постанови й укази не виконуються, численні реорганізації ламають усталене, у багатьох випадках не пропонуючи альтернативних рішень, а головне — в атмосфері головотяпства, нехлюйства, уже й неприховуваного небажання працювати, іншого, здавалося б, не може й бути.

КРАСТИ — ТАК ДО РЕШТИ

Проте життя наочно доводить, що, коли йдеться про те, щоб хапнути у власну кишеню за рахунок нашої могутньої країни, тут «умільці» знаходять шпарини, аби просунути туди руку й потягти якомога більше. (Пам'ятаєте старий анекдот: чому «Союз непорушний» є найбагатшою у світі державою? А тому що скільки не крадуть, ніяк до решти розікрасти його не можуть).

Історія про те, як кооператив АНТ намагався вивезти за кордон танки, відома першому-ліпшому школяреві. Як на мене, ця історія «дута», інакше кажучи, висмоктана з пальця. На платформах стояли розкурочені (із знятим секретним обладнанням) сталево-броньовані чудовиська, супроводжувані документами, які відверто свідчили, що це аж ніяк не меблеві «стінки». Продавці планували одержати на Заході багатомільярдні прибутки, які — у вигляді товарів народного споживання, продовольства, висококласної техніки — хоч якось потіснили б тарганів та павуків із запилених прилавків наших магазинів. Результат — всесоюзний зойк: «Державу обкрадають!». І практично жодного слова про те, що «танки наші швидкі» валяються в кюветах чи не на всіх континентах. Протягом десятиліть ми продавали їх «братам по класу» (дехто з них, до речі, відтоді так і не навчився заливати у танкові баки пальне), різним режимам з досить туманним уявленням про права людини. З другого боку, той же Ізраїль почав гендлювати нашими танками ще з 1967 року, а після 1982, коли в Бейруті до рук ізраїльської армії потрапила вся бойова техніка Організації визволення Палестини, то танки, самохідні гармати, гаубиці, інша зброя з тавром «Зроблено в СРСР» розлетілися по всьому світові.

Так що я особисто вбачаю у «справі АНТ» ретельно сплановане намагання протиперебудовних сил «одним махом» розчавити слабкі ростки незалежних від державного монстра міжнародних економічних зв'язків, помалу налагоджуваних кооперативами та спільними підприємствами.

Втім, у деяких з них, як то кажуть, рильце все ж таки в пушку.

Маються на увазі ті наші бізнесмени, які, користуючись недосконалістю вітчизняних юридичних документів і керуючись аж ніяк не благодійницькими інтересами, грабують державу «напряму», нелегально вивозячи за кордон стратегічну сировину. Причому робиться все це з розмахом справді гігантським. Класичний приклад: обладнання, що її намагались здійснити на криворізькому турбінному заводі «Восход» (разом з московським науково-виробничим кооперативом «Поиск»). Характеризуючи її параметри, назвемо бодай дві цифри: йдеться про контрабанду алюмінію з оголошеною вагою 164988 тонн і вартістю 397940 крб. Тут було все: і фіктивні «виробничі площі», і відповідно «скориговані» ціни, і підробка документів, і спроби обдурити митницю. Бракувало одного — чесності.

Втім, про яку чесність можна говорити, коли заступник генерального директора, начальник відділу зовнішньоекономічної діяльності сумського виробничого об'єднання «Хімпром» М. Сіряченко... пропонує відеомагнітофон престижної марки нікому іншому, як працівникові правоохоронних органів, який зацікавився міжнародними «зв'язками» керованої М. Сіряченком служби (цей факт зафіксовано в кримінальній справі, яку нещодавно розглядав Київський міський суд). Про які норми моралі взагалі варто згадувати, коли перед очима контрабандистської фірми, в якій Сіряченко був аж ніяк не поодиноким виконавцем, майоріли омріяні автомобілі «Фольксваген», комплекти телевізорів з магнітофонами, італійські кахлі, унітази «Бермуди», ванни «Манхаттен» та інші вкрай необхідні «для колективу» (читай — «потрібних» людей) товари. І тут механіка обману держави була досить простою: надзвичайно дефіцитну продукцію — двоокис титану — терміново перейменовують у... «порошок абразивний, відходи виробництва пігментів», завантажують цим «непотрібом» потужні КамАЗи і спрямовують їх до Австрії. Перша партія товару (110 тонн) проскочила кордон без проблем, другу ж (90 тонн) митники затримали у Чопі, третьої зарубіжні покупці теж не дочекались.

До подібної практики пильно придивлявся директор Одеського підприємства по забезпеченню нафтопродуктами Юрдик та його партнери — один з московських кооперативів і молодіжний центр «Лідер» при Кременчуцькому міськкомі ЛКСМУ. Втім, придивлялися недовго, оскільки люди там зібралися беручкі, отже, план дій було вироблено досить швидко. Зокрема, скупили у Кременчуцького нафтопереробного заводу понад 80 тис. тонн дефіцитного мазуту на суму 3 млн. крб. за державними розцінками. Далі все було справою техніки. «Зо-лотий» товар блискавично перейменовувався на «відпрацьовані нафтопродукти» і... далі його сліди губились за морським обрієм.

До речі, про золото. Те, яке перетинає державний кордон у найнесподіваніших «схронах», влаштованих в автомобілях, трейлерах, носильних речах, іграшках. Везе практично кожний, хто його має (це ж стосується ікон та антикваріату, ікри й інших харчових делікатесів). Загалом лише за 1989 рік радянськими митницями було затримано контрабанди на суму 70 млн. крб. Проте «сторожі кордону» особливого оптимізму не виявляють: адже, на їхню думку, конфіскується лише десять відсотків контрабанди.

Втім, про неї, принаймні про ту, яку самі митники називають «дрібничками», вже, як то кажуть, писано-переписано. Тому розглянемо систему контрабанди, створену й обслуговувану міжнародною мафією, до якої, на жаль, дедалі активніше «вписуються» й наші «власні» рецидивісти.

Прикладів, на жаль, більш ніж досить. Ось один з характерних. Польський громадянин М. в'їжджає на територію України через Мостиський контрольно-пропускний пункт, маючи при собі майже дві сотні персональних комп'ютерів. На митниці він записує цю техніку як власну, заявляючи, що їде транзитом до Польщі через Брест. Законно? Так. Але згодом, прямуючи до Бреста, М. заїжджає у Львів і там «здає» товар місцевому партнерові по бізнесу. Натомість одержує «чисту» підроблену декларацію і залишає — через Брест — нашу країну як турист. Тим часом «товар» блискавично розвозиться відповідним адресатам. Мільйонна афера! (Це вам не «бізнес» сотень закарпатців, які, за часів пом'якшення митного режиму, ходили за кордон, до Угорщини, здавати порожню склотару: там вона коштувала дорожче, ніж вдома).

Проте контрабанда буває не тільки суто злочинною (юридично), а й має відверто небезпечний для людського життя характер. До СРСР (у тому числі транзитом) пішла зброя, причому не тільки така, що вміщується в кишені. На жаль, нині в нашій країні є забагато регіонів, де цей товар очікується з нетерпінням. Перевірити весь вантаж, та ще й користуючись «дідівською» технікою, скаржаться митники, неможливо. Але й їм є чим похвалитись. Приміром, Ізмаїльська митниця примудрилася — буквально дивом — виловити з сотень контейнерів, прибулих у порт, саме той, який був навантажений... зенітними снарядами. Власника не довелося довго шукати: ним виявився прапорщик Радянської Армії, який саме демобілізувався з Угорщини.

ЗАКОРДОННІ ВІДРЯДЖЕННЯ... РЕКЕТИРІВ

Але досить про контрабанду. Звернімось до деяких інших аспектів організованої злочинності міжнародних масштабів, в якій, на превеликий жаль, досить активно поводить себе радянська мафія.

Зокрема, дедалі тісніше координується (погодьтесь, далі — вельми незвичний контекст) радянсько-угорський кримінальний світ. За повідомленням тамтешньої преси, угорська «сторона» злочинців надає своїм радянським «компаньйонам» квартири, забезпечує охорону складів, де зберігаються товари й валюта. Правоохоронні органи Угорщини мають інформацію про те, що представники радянської мафії вже створили в цій країні запаси форинтів і починають операції в угорській «тіньовій» економіці пліч-о-пліч з їхніми злочинцями. Аналогічна ситуація створилась і щодо альянсу радянських та польських мафіозі.

Тим часом хіба йдеться лише про Угорщину й Польщу? Ні, щупальця мафії вже простягнулись за кордони колишнього «соціалістичного табору».

Цитуємо журнал «Шпігель»: «Заступник міністра внутрішніх справ СРСР змалював перед ними (німецькою делегацією) жахливу карти-

(Закінчення на 10-й стор.)

ЗЛОЧИН ПРОТИ НАРОДУ

(Закінчення. Початок на 4-й стор.).

тунку, на прохання якого начебто і почали вночі 13-го січня наступ на телецентр десантники. Яким же було моє здивування, коли після тривалих пошуків я твердо переконався — такого комітету у Вільнюсі просто не існує. Навіть фактичний лідер комуністів Литви Швед заявив: «Я не є членом цього комітету. Ніяких координатів і прізвищ не маю». Заступник голови Верховної Ради Литовської Республіки Мотека висловився більш конкретно: «Адреса цього комітету — Кремль».

Виконати поставлені завдання — захопити приміщення парламенту, Будинок преси, телебачення, радіо, телеграф, міністерство фінансів, друкарні — армія до кінця не змогла. Сім танків, які, ревучи двигунами, прямували на площу Незалежності до парламенту Литовської Республіки, були блоковані натовпом беззбройних вільнюсців. Давити людей, як на площі біля телевежі, танкісти побоялись. Заколот захлинувся. «Допомогу армії на прохання трудящих» світ назвав злочином. Довелось терміново придумувати «аргументи». Міністр оборони Д. Язов заявив, що рішення про штурм цивільних об'єктів Вільнюса прийняв начальник Вільнюського гарнізону генерал В. Усхопчик. Підстава — статут гарнізонної і караульної служби (гл. 1, ст. 38). Прочитаємо цей статут: «...зобов'язаний вжити заходів для підтримки порядку та запобігання кровопролиттю...» Але більшого порядку, ніж у Вільнюсі, не було навіть у казармах, де живуть підлеглі генерала Усхопчика. Щодо загрози кровопролиття, то вона справді виникла, але після того, як на вулицях з'явились танки і БТРи десантників. Конфронтація в Литві існувала на цивілізованому рівні — на рівні боротьби ідей. Повідомлення ТАРС, що телебачення Литви закликало до фізичної розправи з російськомовним населенням, належить до серії тарсівських інформацій періоду листопада 1956-го року або серпня 1968-го. Це легко перевірити, ознайомившись з текстами передач Литовського ТБ, окупованого нині десантниками.

Хто віддав наказ застосувати проти мирного населення зброю? Якою правовою нормою керувався начальник військового гарнізону? Хто конкретно з членів Комітету національного порятунку закликав до повалення парламентської влади і чи існує такий комітет в природі? Чи мають право військові без санкції законно обраної влади захоплювати цивільні об'єкти? На жодне з цих запитань немає відповіді ні від Президента, ні від міністра оборони, ні від міністра внутрішніх справ. Мовчить і Генеральний прокурор СРСР. До Вільнюса прибула лише комісія військової прокуратури. Та сама, яка працювала після трагедії в Тбілісі, а потім доповіла свої висновки на З'їзді народних депутатів. Ще тоді, послухавши «об'єктивну» інформацію комісії, Е. Шеварднадзе вирішив подати у відставку. Втримав його від цього кроку Горбачов. Нині знову служителі Феміди з військового відомства розслідують, за чиїм наказом і хто давив людей танками, стріляв у беззбройний натовп з автоматів. Чи почуємо цього разу прізвища? Чи дочекаємось вироків? Вітаутас Ландсбергіс у це не вірить.

— Правду про все розповість лише новий Нюрнберг, — сказав литовський президент.

Біля архікафедрального собору в цей час йшла траурна меса. Безперервно дзвонили дзвони вільнюських церков.

Валентин ЛАБУНСЬКИЙ,
оглядач «Голосу України».

Фото Кястутіса ЯНКАУСКАСА (Ельта).

—Інформ-шоу—

ЖЕБРАЦТВО... ПО ТЕЛЕФОНУ

Новий спосіб фінансування навчального закладу винайшов 66-річний професор історії мистецтва, один з керівників університетського коледжу Лондона Джон Уайт. За дорученням університету, група студентів, яким гарантовано участь у прибутках, проводить телефонну акцію по випрошуванню пожертвувань у колишніх вихованців альма-матер. Таким чином хочуть уникнути банкрутства, яке загрожує університету. Бо ж навіть його співзасновник — філософ-мораліст Ієремія Бентам важав, що «велике щастя великих чисел» приходить тоді, коли кожен сам дбає про свою вигоду. Якщо очікувані пожертвування не відвернуть платіжну неспроможність, справа може дійти до продажу найціннішої реліквії. Це — виставлений у скляному ящику скелет Бентама в одязі, який філософ (помер 1832 року) носив за життя, а також забальзамована голова вченого, що зберігається в одному з університетських сейфів.

КОПИРСАННЯ В БІЛИЗНІ?

Професор Сіднейського університету (Австралія) Роберт Перфіт, вдавшись до нового методу комп'ютерного аналізу, має намір прояснити ситуацію з таємними любовними походеньками Констанції Вебер, дружини Вольфганга-Амадея Моцарта. Вчений хоче розшифрувати листи, які композитор писав своїй коханій «Штанцерль» і які згодом ретельно заретушував її другий чоловік.

МАФІЯ

(Закінчення. Початок на 8-й стор.).

ну злочинності в країні (СРСР) і навіть попросив німецьку сторону про допомогу: адже радянська мафія розкинула свої тенета аж до Західної Європи і її основною ціллю є ФРН». З другого боку, свідчить згаданий журнал, «німецька кримінальна поліція переконана, що радянська мафія вже сьогодні починає наводнювати Федеративну республіку своїми людьми — адже за нинішніх масштабів еміграції це завдання не є особливо складним... Посланці мафії (радянської) дістали можливість досить швидко налагоджувати контакти на Заході... Ретекири переслідують своїх колишніх земляків навіть на території ФРН... Радянська сторона передала міністрові внутрішніх справ землі Рейланд-Пфальц Р. Гайлю спеціальне досьє для Федерального кримінального розшуку. Воно містить у собі передбачувані імена радянських мафіозі, що, напевне, вже осіли у ФРН і займаються організаційною роботою для радянського синдикату».

Проте Європою справа не обмежується. Штаб-квартирою мафії називає американська преса район Брайтон-Біч у Нью-Йорку (інше, більш поширене його прізвисько — «Мала Одеса»). «Наші» мафіозі діють там не у вакуумі. Зокрема, згідно з твердженням газети «Вашінгтон пост», «між чотирма з п'яти традиційних сімейств нью-йоркської мафії й бандами вихідців з СРСР вже встановлено тісні контакти».

Починалося з «малого», коли ще 15 років тому у Брайтон-Біч з'явилася зграя шахраїв з Одеси, що видавала себе за моряків з торговельного судна і пропонувала іншим іммігрантам придбати у них за низькою ціною золоті карбованці. Монета, яку вони показували, була справжньою, але коли жертви, заплативши тисячі доларів, брали пакет з монетами, виявлялося, що він заповнений картоплинами.

Далі — більше. Нещадно тероризуючи своїх земляків і потроху збагатившись на цьому, «наші» мафіозі перейшли й до відвертого порушення американських законів. Шахрайська торгівля бензином (розбавленим водою, що, у свою чергу, стало сенсацією: за весь час існування автомобіля ніхто у США до такого злочину не додумався), підробка кредитних карток, крадіжки золота — ось «послужний список» колишнього одесита М. Балагули, якого минулого року Інтерпол розшукував на п'яти континентах.

Щупальця простяглися і на північ. Як повідомляє газета «Нью-Йорк таймс», — «Канада проводить слідство у справі злочинної групи радянських іммігрантів, пов'язаної з італійською організованою злочинністю. Ці групи часто організовуються вихідцями з одного міста — Одеси, Києва, Ленінграда, Москви, що створює певну організаційну структуру».

НЕ КАЖИ «ГОП»...

Але ж за кордон ще треба виїхати. Недарма до анналів нашого фольклору увійшло модернізоване прислів'я: «Не кажи «гоп», поки не переїхав Чоп!».

Втім, виявляється, що для тямущих людей, то не така вже й складна проблема. Не будемо детально зупинятись на «аматорських» методах цієї практики. Справді, чи варто аналізувати, в який саме спосіб киянин С. Коваль примудрився, у порядку «приватного промислу», доставити на власному «жигульонку» пасажирів аж до Австрії. Навряд чи потрібно багато досвіду, щоб усвідомити: коли іноземець «позичає» у своїх радянських знайомих паспорт, то автоматично звільняється від необхідності платити за готель і авіаквитки валютою. Саме з метою ошукати державу, живучи у нас за «дерев'яні» гроші, так і зробила громадянка Югославії Б. Драгіч. На запитання співробітника міліції, звідки в неї «серпастий і молоткастий» з вклеєною до нього її фотографією, гостя з Югославії довірливо розповіла, що документ їй позичили... службові особи київського універсаму «Печерський». Чому саме вони? А тому, виявляється, що фірма, репрезентована пані Драгіч, збирається заснувати з універсамом спільне підприємство. От і пішли назустріч...

На щабель вище стоїть більш детально відпрацьована практика, згідно з якою «труд» випустити з нашої країни автобус туристів коштує 1000 крб. (про неї розповідає польська преса): заходить до салону особа в мундирі, дбайливо ховає до кишені конверта (з кожного туриста — по четвертному), і дорога до Речі Посполитої відкрита без будь-якого догляду.

Набагато серйознішим є той факт, що вже склалася система, яку інакше як мафіозною (нагадаємо, що мафія — це криміногенні кола, зрощені з корумпованим державно-господарським апаратом) назвати не можна. Більше того, чинні законні й підзаконні акти прямо штовхають радянських громадян до злочину.

Що треба зробити нашому пересічному співвітчизникові, аби «плідно» виїхати за кордон (бодай туристом), якщо він не хоче чекати цієї перспективи роками? По-перше, придбати фальшивий виклик у спекулянтів; по-друге, дати хабаря деяким службовим особам або посередникам з метою позачергового або принаймні своєчасного придбання закордонного паспорту або візи; по-третє, обміняти через посередника гроші, як правило, у подвійному розмірі; по-четверте, «дістати» — із значною переплатою та іншими порушеннями — у працівників торгівлі товари, що користуються попитом за кордоном; по-п'яте, «забезпечити» собі (знову-таки, за хабар) квиток за кордон у працівників транспорту; по-шосте, оформити фіктивний лікарняний листок або відрядження, щоб виправдати свою відсутність на робочому місці; по-сьоме, зробити спробу провезти контрабандою згадані товари через кордон; по-восьме, продати або обміняти контрабанду «за бугром», порушуючи при цьому закони країни перебування; по-дев'яте, «оформити» (незаконно) безвізовий виїзд до інших держав з тієї країни, де він знаходиться; по-десяте, вивезти придбане «там», знову-таки порушуючи юридичні норми, встановлені як за рубежем, так і в СРСР; і нарешті, по-одинадцяте, реалізувати вдома (не без вигоди для себе, звичайно) привезені речі.

Ви втомились, шановний читачу? Напевне. А тепер поставте себе на місце співробітників ВВІРу, які, незважаючи на обмежений штат свого апарату, мізерну заробітну плату, брак приміщень для роботи, намагаються навести порядок у цій справі.

Але що може зробити той же ВВІР, коли службові особи свідомо йдуть на злочин, намагаючись одурити цю шановну організацію. Прикладів більш ніж досить. Приміром, правоохоронні органи Харківської області розслідують кримінальну справу щодо групи осіб, які за змовою з директором фірми молодіжних послуг «Студсервіс» при Харківському обкомі комсомолу, під виглядом організації зовнішньоекономічної діяльності незаконно одержали 22(!) службових закордонних паспорти і використали їх для здійснення контрабандних операцій.

У багатьох випадках такі ж паспорти оформляються на осіб, що не мають ніякого відношення до виробничої діяльності організацій, які подають клопотання про їх видачу. На такі факти багата статистика правоохоронних органів м. Києва, Волинської, Закарпатської, Кіровоградської, Кримської, Одеської, Харківської, Чернівецької та інших областей республіки. За службовими паспортами відправляються за кордон дружини, діти, інші родичі наших доморощених «підприємців».

А що, питається, робити тому ж ВВІРові зі зливою приватних запрошень до Польщі, Угорщини, Югославії (нині ця «пошесть» зосередилась на Туреччині, де згадані бланки продаються навіть у газетних кіосках), які масово скуповуються там вітчизняними ділками — «туристами» і перепродуються людям, що навіть не завжди можуть вказати на географічній карті країну, де проживають їх новоявлені «родичі» чи «знайомі»?

Проблеми, проблеми... Криміногенна ситуація в республіці, пов'язана з усім «закордонним», стає дедалі напруженішою.

Загалом процес здобуття Україною дедалі ширшого зовнішньополітичного та економічного суверенітету викликав до життя і «тіньові» (а простіше кажучи — злочинні) ситуації. За цих умов, на наш погляд, Верховній Раді республіки варто було б глибоко замислитись над законодавчим обгрунтуванням і відповідним оформленням юридичних гарантій по захисту суверенітету, внести доповнення в чинне кримінальне законодавство, передбачивши в ньому поняття «економічний злочин», прийняти правову норму, яка встановлювала б відповідальність за контрабандне вивезення за кордон сировини, продукції промислового та побутового призначення без відповідного дозволу, врегулювати систему ліцензування експорту.

А поки що ситуація, при всій своїй серйозності, нагадує тезу (не боюся повторитися): «Держава у нас багата: скільки не крадуть, а ніяк до решти розікрасти не можуть».

Володимир САВЦОВ.

—Інформ-шоу—

МІШЕНЬ ДЛЯ ЖАРТІВ

Маючи репутацію людини прямої і відвертої, віце-президент США Ден Куейл постійно перебуває на прицілі в тамтешніх дотепників — скалозубів. Видається навіть щоквартальний гумористичний журнал «Куейл куотелі». А нещодавно з'явився й спеціальний телефонний номер (1-900 — Денні), набравши який, можна почути останні анекдоти про Куейла або його не завжди вдалі мовні звороти. Встановив жартівливий телефон один американський підприємець, основне заняття якого — торгівля радіолокаційними приладами. Але продає він також і так звані куейлівські годинники із строкатими циферблатами, і майки, [illegible] яких зображення ві[illegible] президента супроводжуються в'їдливими написами.

Фото з журналу «Шпігель» (ФРН).

ЦНОТЛИВИЙ СУДДЯ

Голова суду по розгляду трудових конфліктів у бразільському місті Сан-Паулу Ніколау душ Сантуш вперто дотримується думки, що надто легковажно зодягнені жінки здатні принизити престиж цього офісу. Щодня за його розпорядженням від під'їзду судового будинку поліцейські завертають назад до двадцяти жінок, оскільки на них «непристойний» одяг. Найбільше дратують зір 62-річного юриста міні-спіднички, вузенькі штани й прозорі блузки. Крім того, він заборонив «екстравагантні декольте». Прискіпливість юриста викликала численні нарікання. «Він заборонив усе, що може втішати жінку», — прокоментувала дії пуританина одна з місцевих модельєрів.

СУМНА УСМІШКА СОНЯЧНОЇ ПАЛІТРИ

Через кілька днів після відкриття персональної виставки народного художника СРСР Сергія Федоровича Шишка відбувся ритуал закупівлі його робіт. За давно відпрацьованою процедурою Міністерство культури республіки поповнює духовний фонд народу — з одного боку. А з іншого — матеріально підтримує його творців. У даному разі — одного з найвідоміших наших пейзажистів. Момент, звичайно, трепетний, та й жест благородний.

Витримавши всі пов'язані з цим клопоти, Сергій Федорович прийшов додому і написав міністру Ю. Олененку листа.

Далі, розповідаючи про свої враження від виставки, що тривала більше місяця у Державному музеї українського образотворчого мистецтва УРСР, цитуватиму цього листа. Його копію передав до нашої редакції художник.

ТАК ОТ, у день відкриття в залах панувала збуджена вернісажна колотнеча. Це був той щасливий настрій, що охоплює відвідувачів, коли картини своєю душею цілять у душу кожного. Здавалося, повітря виставки пронизане сонцем, напоєне ароматом квітів. Тут легко дихалося. Золоті копиці на полотні наче світилися зсередини. Широчінь поля, на яких вони поприсідали, котилася у вічність. Десь удалині виднілися фігурки клопітних жінок — вони назавжди зігнулися над теплими снопами жита. У хатах попід деревами щось ніби затамувало подих: а як же там, у майбутньому, без нас, стріхатих?

Пейзажі, натюрморти Шишка... Їх не сплутаєш з жодними іншими. Написані енергійними мазками, кольори свавільно контрастують, поєднуючи, здавалося б, непоєднуване. Щільна композиція полотен владно розсуває простір залу, і ти потрапляєш у силове поле картин. Враження дивовижне!

Роботи Шишка глядачі розуміють. Смакують артистичним, розкутим письмом, де фантазійно малює колір. Сміливо мацають примхливу фактуру фарб. У сюжетах шукають щось своє. Те, що було, й те, що ніколи вже не збудеться. Гостро відчуваєш: сліди на мокрому снігу в елегійному київському дворику на Подолі, якого вже давно нема, зберігають щось більше, значніше, аніж просто відбитки ніг. Це унікальність людського життя. Його космічна неперебутність. Поява людини на землі й логічне завершення її земного шляху стало ще одним слідом у міріадах інших, що віддзеркалилися там, у Всесвіті. Виток продовжується. Смисл людського буття виростає до філософського узагальнення. На це здатна мистецька річ, що твориться в єдиному екземплярі, — картина.

НАЙБІЛЬША НОВИНА В ЦЬОМУ СВІТІ — БУЛА, Є І БУДЕ — ЛЮДИНА. НАЙВИЩА Ж ЇЇ ТАЇНА — ТВОРЧІСТЬ, НЕВСИПУЩА РОБОТА ДУШІ. ДОПОКИ ТАЛАНТ ПОТРІБЕН СУСПІЛЬСТВУ, ВІДЧУВАТИМЕМО СЕБЕ ОСОБИСТОСТЯМИ, А НЕ БЕЗЛИКИМ НАТОВПОМ.

З листа міністру: «Вельмишановний Юрію Олександровичу! При погодженні оцінок придбаних робіт і після підписання акту мені стало відомо, що за новим положенням із загальної суми мого гонорару буде утримано податок у розмірі її четвертої частини. Звісно, такі розцінки при низькій купівельній спроможності наших грошей більш, ніж скромні. Проте мене заспокоїло, що попит на мої роботи з боку музеїв великий. Як мене повідомили, їх чекають у музеях. Це втішає».

Відверта концепція експозиції — від перших студентських малюнків 20—30-х років до творів 90-х — викликала таку ж щиру реакцію глядачів. Чисті, може, дещо наївні, але класично дисципліновані рисунки з натури талановитого учня Ф. Кричевського, наче закріпили точку відліку Шишка-пейзажиста. А залишатися «чистим» пейзажистом у часи, коли від художника вимагалося помпезне оспівування будов нашого героїчного часу, ареопагу вождів та безхмарних промислових міст, — доля не з легких. Сергій Федорович витримав. Не піддавався спокусі бути офіційно визнаним, обласканим, наближеним... Він пише пейзажі з вражаючою гідністю й цілковитим стоїцизмом. Не метушиться — лазівок у мистецтві йому не треба шукати, у побуті вміє задовольнятися найменшим. А от у творчості — безкомпромісний.

Саме це уважні глядачі оцінили відразу.

З листа міністру: «...Не затримуючи Вашої уваги і не просторікуючи занадто відносно того, як мені потрібні кошти для подальшої творчої роботи (художники кажуть: «Картину, яку пишеш, треба годувати»), я хотів би попросити Вас, дорогий Юрію Олександровичу, от про що. Чи не могли б Ви порадитися з головним бухгалтером міністерства, щоб наші фінансові органи додали до належного мені гонорару якусь можливу кількість купонів, аби я міг забезпечити себе, скажімо, теплим зимовим одягом та взуттям, конче потрібними мені для роботи на пленері.

Я отримав за минулий місяць (жовтень. — Л. Б.) лише 98 купонів як персональний пенсіонер союзного значення. Пенсія — 140 карбованців. Стояв на своїх хворих ногах більше години в черзі, в якій стояли такі ж літні люди, як і я, ветерани війни і праці. Між іншим, я десь читав, що колгоспники за одного проданого державі бичка одержують на таку ж суму купонів. Але ж мистецтво більш рідкісна штука!». (Нині С. Шишко одержує купони. Подбала Спілка художників УРСР. — Л. Б.).

...Глядачам допомогла ретроспективна частина виставки. Ті роботи, що по праву стали нашою класикою і без яких неможливо, наприклад, уявити Музей українського образотворчого мистецтва у Києві чи багато інших колекцій у нас та за рубежем.

От «Соняшники». Монументально прості, але й величні. Тут віртуозність колористичного вирішення працює на яскраве образне узагальнення. Соняшник підноситься волею таланту митця до символу рідної України. Це її сонячна пісня.

У «Голосіївському циклі» вулканічне виверження кольорів чергується з ліричними інтонаціями строго організованої картини. На одному з його полотен мужньо не здається усіма вітрами пошматований старезний дуб. Ми розуміємо: його життя на землі на зламі. Але ця нота трагізму не сприймається, як фатум, бо поруч виструнчилася тонка й ніжна берізка. Кінець життя та його логічний початок. Знову вічний цикл — об'єктивний перехід з однієї якості в іншу. Пейзаж веде схвильованого глядача в зону надпочуттів.

З листа міністру: «Я люблю свою рідну землю, землю своїх батьків і дідів. І ніколи б не залишив її, не зрадив би, що б не скоїлося. Об одним я непокоюся, чи поховають мене, як прийде час, мої друзі поруч з моїми рідними, як я заповів, і зберігаю це моє останнє прохання поруч з паспортом та партійним квитком».

А на іншій картині Голосіївський ліс справляє бенкет осіннього прощання. Так, музику не намалюєш. Але тут вона звучить пронизливим рокотанням золотих труб. Перед відцвітанням — спалах! Стихія природи не знає смерті.

«Голосіївський цикл» тематично підвів риску під великою серією картин «Київської сюїти». Вона писалася все творче життя. Це підтвердила виставка. Довели оті рисунки з натури. Церковка на Щекавиці, гуцульська церква, пристань (нині річковий вокзал). Гротесковий малюнок-витівка: студенти переїздять на бричці з квартири на квартиру. Один із студентів — Шишко. Автограф молодості! Добре, що він зберігся. Як і автопортрет тієї пори у відблисках гасової лампи. Втім, здається, в цих роботах проступає якийсь смуток. Можливо, інтуїтивно художник відчував, що малює такий Київ востаннє. Пізніше будуть прощання з інститутом і навчання в Ленінградській академії мистецтв у славнозвісного Йогансона. Потім прокотиться війна, а згодом — розруха. І він повернеться до рідного міста. Тільки вже місто буде іншим і він зовсім не тим студентом, а зрілим художником.

Старі кияни потихеньку схлипували біля цих чудових рисунків. Бо вже нема тих тихих церковок. Давно відсвітили свої гасові лампи. Й не цокотять копитами по бруківці коні...

Уся «Київська сюїта» — 71 робота — безкоштовно передана в дар місту.

З листа міністру: «Я був радий, коли відкривався виставочний зал на Андріївському узвозі моєю «Київською сюїтою». Це стало щасливою нагодою, аби подарувати її музею історії Києва. Я був би заспокоєний тим, що ця серія робіт зберігатиметься в одному місці й не розпорошиться вже ніколи. Потім я передав на постійне зберігання й медаль почесного громадянина Києва. Хоч тов. Згурський (колишній голова міськвиконкому. — Л. Б.) якось при зустрічі, наче докоряючи, сказав, що медаль слід зберігати вдома... Знаю, що тримаються мої роботи в тісній комірчині, хаотично звалені одна на одну, псуються. Знайшов також дві свої роботи і в дворі Міністерства закордонних справ. Вони були запхнуті в гаражі між звалищем якоїсь тари та порожнього посуду. Мені боляче й соромно».

У Сергія Федоровича є сімейний альбом — усе, що лишилося від колись щасливої, дружної родини. Після останньої важкої втрати він знову його гортав. Вдивлявся в рідні обличчя. Невдовзі з мольберта рішуче був знятий розпочатий натюрморт і надовго відкладений разом з олійними фарбами.

Натомість знайшов пастельні олівці, аркуші добротного паперу. І тісненька кімната досить скоро знову ожила. Заговорила людськими голосами, наповнилася радістю. Це були портрети. Моделі приходили самі. Знайомі, друзі, лікарі — усі, хто любить Сергія Федоровича, охоче позували йому. Галерея олійних портретів поповнилася вишуканими пастельними. Як людина, він насолоджується розкішшю спілкування, як художник — підносить самоцінність кожної особистості на п'єдестал духовної краси.

Колекціонери почувалися на його виставці, як мисливці на полюванні. Багато хто зрозумів, що мистецтво — надійне капіталовкладення. За твори С. Шишка вони ладні заплатити найвищу ціну. Але тут на них постійно й активно наступав щільний редут меценатів «звідти». Це серйозні й незворушні конкуренти. Втім, на всяк випадок вдавали з себе наївних. Мовляв, не розуміємо ваших варварських порядків: раз купується, значить продається. І наші втямили остаточно, що ці гроші на вітер не кидають. Почалося щось на зразок — хто кого?

З листа міністру: «Я не люблю і не здатний торгуватися і взагалі торгувати картинами. Для мене кожна робота, навіть незначна чи юнацька, є сторінкою мого нелегкого життя. За весь час, скільки працюю, я подарував своїм друзям робіт більше, аніж їх було закуплено з виставок тощо.

Шановний Юрію Олександровичу! Для мене було великою радістю, що Ви прийшли на відкриття виставки. Я зворушений і вдячний Вам за сказані добрі слова. Приємно було почути, що й у Вас є мої роботи. На жаль, багато моїх картин розійшлося по всьому світу. Шкода, що вже ніколи не зустріну своїх рідних дітей.

Увечері я дивився по телевізору зустріч із творчою інтелігенцією так войовничо настроєного нашого Президента. Згадав, що і в нього є моя робота.

З сердечною щирістю Сергій Шишко».

А на закінчення скажу, що цей лист датований 29 листопада 90 р. Відповіді 79-річний художник не одержав і досі.

Людмила БАРАНЕВИЧ.

На знімку: народний художник СРСР Сергій ШИШКО.

Фото Сергія П'ЯТЕРИКОВА.

Сьогодні «Голос України» пропонує читачам фрагменти з книжки Миколи Руденка «Шлях до хаосу», яка написана три роки тому в еміграції. Певна річ, що ці уривки будуть сприйняті неоднозначно. Можливо, в певної групи читачів навіть викличуть роздратування: невже у нас усе так погано! Справді, деякі міркування письменника надто категоричні, обтяжені суб'єктивістським «нальотом» власних переконань. Але слово Миколи Руденка, як завжди, щире, відверте, безкомпромісне. І болем за наш народ, за Україну насамперед продиктовані письменницькі рядки.

Повністю працю «Шлях до хаосу» можна буде прочитати у найближчих номерах журналу «Україна».

ПЕЧАЛЬНІ ПРОГНОЗИ

ТЕПЕР ми наблизились до невідворотного питання: що ж нас чекає попереду — на рубежі другого й третього тисячоліть? Коли у Горбачова запитали, якої оцінки він жадає для себе десь років через десять, симпатичний генсек відповів приблизно так: а я, власне, не передбачаю, що через десятиліття належатиму минулому — саме тоді на повну силу розгорнеться те, що ми закладаємо сьогодні.

Може, це й правда: розгорнеться. Але ж як саме?..

Я писав генсекові із сибірського заслання: якщо партія й надалі відбиратиме хліб у селянства, якщо вона не поверне селянам державну землю, із якої вже висмоктано життєву сонячну енергію, — зерна (так званий «продаж» державі), решту матимуть право реалізувати за власним розсудом — на будь-якому ринку...

Не дочекавшись відповіді із ЦК, я написав туди знов — на цей раз із приводу згаданого рішення з'їзду. Я позитивно відгукнувся про нього — та лише як про чверть кроку в правильному напрямку. Напрямок заслуговує схвалення: зерно справді треба залишати на селі. І чим більше його залишається, тим краще — це єдино правильний шлях для нарощування біологічної енергії. А саме вона є справжнім багатством будь-якого суспільства. Бо то є енергія самого життя. Маючи безмір електроенергії, можна померти від голоду: людина не вмикається в електромережу, мов комп'ютер.

І саме тому зерно, а не тичний рух колгоспного селянства, — понадплановий «продаж» зерна по всіх безмежних усюдах. І гноїла його в буртах під дощами не менше, ніж це робилося завжди. Отут вам і вся перебудова. Є лише «справна» цифра: у 1986 році зібрано «рекордний» врожай: 210 млн. тонн.

Дивує мене горбачовська похвальба врожаєм 1986 року: де ж елементарна тверезість? Що «рекордного» є там, де до норми на душу населення не вистачає 70 мільйонів тонн? Як видно, й розумним людям властиві ті ж самі слабості, що й людям обмеженим: так і тягне бажане оголосити дійсним...

Ні, Михайле Сергійовичу — мало, дуже мало зробила очолювана Вами партія, щоб економічна реформа завершилась успішно. Чомусь це

2. вільний вихід з колгоспу на ділянки, які за справедливим жеребкуванням видаються кожному, хто захоче перейти на індивідуальне господарювання;

3. при виході з колгоспу кожен має одержати свою частку спільних багатств;

4. землі має бути повернена її споконвічна вартість.

Слідом за цим мають бути виведені з державного сектора всі підприємства, які тією чи іншою мірою пов'язані з сільськогосподарським виробництвом: млини, пекарні, магазини, ресторани, їдальні.

Коротше кажучи, увесь господарський комплекс, зайнятий продукцією їжі, у першу чергу повинен вийти за межі державної монополії».

Невелике пояснення: ... ідеться про косигінську ... форму, яка була заблоко...

Микола РУДЕНКО

ШЛЯХ ДО Х

ЛЮДИНУ, яка служить Правді й істині, яка глибоко закорінена в духовний гумус свого народу, можна вигнати з роботи і з рідної хати, можна кинути її за в'язничні мури, можна облити з ніг до голови ідеологічними помиями. Але ніяка сила не спроможна розірвати оту духовну пуповину, що єднає цю людину зі своїм народом, з рідною землею.

До такої когорти невпокорених, незломлених належить відомий український письменник Микола Руденко, який у роки панування ідеологічних догм не боявся говорити правду, який не йшов на компроміси зі своєю совістю. І це стало найбільшою «провиною» письменника перед тоталітарною системою, яка всіляко цькувала й переслідувала його. Отож після мордовських таборів і сибірського заслання опальному Миколі Руденку нічого не залишалося, як виїхати за кордон. По суті, в нього забрали все, що можна забрати в людини, яка залишається без батьківщини. Окрім совісті, честі і надії. І саме отієї надії, що фальш і лакейство не можуть довго справляти бал на велетенському похороні людських душ, що, зрештою, розбуджена й оновлена Україна пригорне до материнських грудей своїх кращих синів і скаже про них правду своїми неложними устами.

Такий час настав. Пригадую теплу вересневу днину минулого року, коли Микола Руденко після довгої чотирнадцятирічної розлуки знову ступив на рідну і святу українську землю. І, мабуть, глибоко символічно, що вперше він зустрівся зі своїми вдячними ... тачами біля пам'ятника Т. Г. Шевченку в ... ві. А на великому літературно-мистецькому вечорі, яким відкрився міжнародний поетичний фестиваль «Золотий гомін», Дмитро Павличко під схвальні оплески присутніх сказав: «Микола Руденко належить до тих людей, які творять совість і честь нашого народу». Невдовзі у найбільшому залі Києва в Пала... культури «Україна», відбувся творчий вечір популярного письменника і відомого правозахисника.

Пам'ятаю, на київському вокзалі хтось із журналістів запитав у Миколи Руденка: «Ви назавжди повернулися!», на що він щиро відповів: «Дайте подумати. Я ще не знаю. Але є таке бажання жити на Україні».

Після кількамісячного перебування на рідній землі письменник утвердився в своїх намірах: треба назавжди повертатися на Україну. Бо його родове коріння, його надії невіддільні, немислимі без неї. Як крило літака без повітряного простору.

А разом з поверненням на Україну Ми... ли Руденка повертається і його творчість. ... го поезії і романи, роздуми над тим, як нам жити далі, як вибиратися з тої економічної і духовної западні, в яку потрапили.

Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ.

ТВОРЦЕМ НАЛЕЖИТЬ БАЧИТИ НЕ ЛИШЕ МАЙСТРА ПЕРА АБО ПЕНЗЛЯ — ТВОРЦЕМ Є ТАКОЖ ФЕРМЕР. І, МОЖЛИВО, ПЕРЕДУСІМ ВІН, ВИКОНУЮЧИ ПОВЕЛІННЯ ГОСПОДНЄ, ФЕРМЕР ТВОРИТЬ СПРАВДІ ЖИВЕ — А НЕ ЛИШЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ЖИВОГО НА ПОЛОТНІ АБО В ГЛИНІ. ТВОРЦЕМ НАЛЕЖИТЬ БАЧИТИ ТАКОЖ КАПІТАЛІСТА: ХІБА ЙОГО МИСТЕЦТВО ФІНАНСОВОЇ ГРИ СТОЇТЬ НИЖЧЕ ВІД ГРИ ШАХОВИХ КОРОЛІВ?...

початок третього тисячоліття ні йому, Горбачову, ні народам гігантської імперії не віщує нічого доброго. Звичайно, лист був коректний — як і належить писати людині, котра прагне врятувати свою державу від загибелі. До того ж робить це, не рубаючи людських голів, — ба, навіть дещо відпружуючи ідеологічний зашморг, накинутий попередниками на народну горлянку. У своєму листі я виклав міркування, знайомі читачеві з «Економічних монологів» і конспективно відтворені в праці, яку я оце завершую. Посилався й на те, що писав до ЦК раніше — починаючи з 1960 року! Все це були волання людини, якій страшно бачити майбутнє радянської держави — страшно не за саму державу, а за людей, яких вона розчавить своїм падінням. Розповів, як за оці похмурі пророцтва радянським видавництвам було заборонено приймати від мене навіть звичайну лірику — про вербиці та про козуль. А 1974 року за метафізичний світогляд і грубі помилки у поетичній творчості мене виключено із лав партії. Далі все ясно: розпочався мій хресний шлях по дорогах Мордовії та Сибіру...

Про все це я докладно розповів генсекові — значно докладніше, ніж згадую тут. Було це напередодні XXVII з'їзду — можливо, саме тому й зателефонували із ЦК КПРС до Горно-Алтайського обкому. Гуртожиток будівельників, де я мешкав у тісній кімнаті (правда, самі будівельники мешкали іще гірше), почали відвідувати чорні «Волги». Одні начальники приїздили, щоб повідомити: невдовзі економічний відділ ЦК докладно відповість на мого листа. Інші просили його копію, щоб бути «в курсе дела».

Жодної відповіді я так і не отримав — отож гадаю, що мої подальші кроки не можуть вважатися порушенням громадянської етики: хто не діждався відповіді від власного уряду, має право через його голову звернутися до земного людства.

Щоправда, часткова відповідь з'явилася в рішеннях XXVII з'їзду — там чорним по білому написано, що держава надалі не буде відбирати в колгоспах зерно повністю, як робилося це раніше. Колгоспи матимуть твердий план на п'ятирічку. Виконавши планові поставки щось інше, поволі стає субстанціональним наповненням грошей на світовому ринку. Раніше це було золото. Але нині слід ставитися до нього як до звичайного металу — хоч і дорогоцінного.

Казав я в своєму листі й про те, що сучасна система землеволодіння (державно-колгоспна) не дозволить нарощувати врожайність — навпаки: земля й надалі втрачатиме родючість. Бо вона фактично н і ч и я. Ніхто особисто в ній не зацікавлений — вона перетворилась на безлику абстракцію.

Казав і про те, що сама економічна система (з усім її партійно - бюрократичним навантаженням) і надалі не дозволить залишати селянству ні зернини: адже ж вона існує саме для того, щоб правдою чи неправдою (останнє трапляється частіше) відбирати продукти праці в хлібороба.

Два врожаї зібрала країна після XXVII з'їзду — і жодного разу навіть для прикладу (заради заохочення!) ніде в колгоспах не залишилося й по тонні зерна: держава, як і раніше, «закуповувала» його повністю, стовідсотково. А райкоми й обкоми наввипередки рапортували Горбачову про патріо- зрозуміло кожному сільському дядькові, але не зрозуміло ні Вам, ні ЦК: щорічно купуючи десятки мільйонів тонн хліба на Заході, не можна було розпочинати економічну реформу з промисловості — її належало розпочинати з сільського господарства. Тільки так — не інакше!

Ось що я писав майже півтора десятиліття тому в книзі, котра посідає значне місце у моєму судовому вироку:

«В полі мого зору перебувають основні закономірності — конкретні рішення мають бути опрацьовані фахівцями. Одначе деякі зауваження, що випливають із самої суті економічних процесів, хотілося б висловити.

Помилкове вже те, що перші спроби здійснити економічну реформу стосувалися головним чином промислових підприємств. Не звідси треба починати — реформу належить починати з сільського господарства! Вона повинна бути дійсно реформою — повною, безкомпромісною, з усіма наслідками, що з цього випливають:

1. вільний ринок для продуктів сільського господарства;

на брежнєвським партапар... том. Та все ж деякі відомо... ті пробивалися в пресу ... це давало змогу висловитис...

І саме за це (читайте м... вирок) я відбув сім років т... борів суворого режиму й ч... тири роки заслання. П'ято... не відбував — був велик... душно помилуваний. Але ... за право на друкування мо... художніх творів від мене ... магали засудження моїх ... літичних злочинів.

Я відмовився засуджува... наведений вище «злочин», ... й сьогодні думаю так сам... Ось чому я опинився ... Заході.

Це ж ясно: на декорова... му тлі порожніх гастроном... них полиць не можна пр... мати державних рішень, ... мають породити нечуване б... робіття. Бадьорі запевнен... (О-о, вони завжди бадьор... буцімто в нас безробіття ... буде, бо господарство пла... ве — ці запевнення уже ... ють перші наслідки: звіль... них науковців «планово» ... рекваліфіковують на техн... них працівників нікчемн... побуткомбінатів. А десь ... переду мільйони (якщо не ... сятки мільйонів) людей, к... рих заводське та академіч... начальство змушене буде ... ставити за двері з дуже пр...

ЯК ДО ХАОСУ

ак званий «продаж» , решту матимуть еалізувати за власудом — на будь-яко- у...

чекавшись відповіді написав туди знов й раз із приводу згаішення з'їзду. Я повідгукнувся про ньолише як про чверть правильному напрямпрямок заслуговує я: зерно справді трешати на селі. І чим ого залишається, тим — це єдино правильих для нарощування ної енергії. А саме правжнім багатством го суспільства. Бо ергія самого життя. езмір електроенергії, померти від голоду: не вмикається в елекку, мов комп'ютер. е тому зерно, а не

...ше, поволі стає субальним наповненням на світовому ринку. це було золото. Але ід ставитися до нього вичайного металу — орогоцінного.

я в своєму листі й що сучасна система лодіння (державнона) не дозволить нати врожайність — земля й надалі втрародючість. Бо вона о н і ч и я. Ніхто осоній не зацікавлений а перетворилась на абстракцію.

і про те, що сама чна система (з усім її о - бюрократичним наенням) і надалі не дозалишати селянству ні : адже ж вона існує я того, щоб правдою авдою (останнє трапчастіше) відбирати и праці в хлібороба. врожаї зібрала країя XXVII з'їзду — і разу навіть для при- (заради заохочення!) колгоспах не залишипо тонні зерна: дерк і раніше, «закупо- » його повністю, стоово. А райкоми й обаввипередки рапортуорбачову про патріо-

тичний рух колгоспного селянства, — понадплановий «продаж» зерна по всіх безмежних усюдах. І гноїла його в буртах під дощами не менше, ніж це робилося завжди. Отут вам і вся перебудова. Є лише «справна» цифра: у 1986 році зібрано «рекордний» врожай: 210 млн. тонн.

Дивує мене горбачовська похвальба врожаєм 1986 року: де ж елементарна тверезість? Що «рекордного» є там, де до норми на душу населення не вистачає 70 мільйонів тонн? Як видно, й розумним людям властиві ті ж самі слабості, що й людям обмеженим: так і тягне бажане оголосити дійсним...

Ні, Михайле Сергійовичу — мало, дуже мало зробила очолювана Вами партія, щоб економічна реформа завершилась успішно. Чомусь це зрозуміло кожному сільському дядькові, але не зрозуміло ні Вам, ні ЦК: щорічно купуючи десятки мільйонів тонн хліба на Заході, не можна було розпочинати економічну реформу з промисловості — її належало розпочинати з сільського господарства. Тільки так — не інакше!

Ось що я писав майже півтора десятиліття тому в книзі, котра посідає значне місце у моєму судовому вироку:

«В полі мого зору перебувають основні закономірності — конкретні рішення мають бути опрацьовані фахівцями. Одначе деякі зауваження, що випливають із самої суті економічних процесів, хотілося б висловити.

Помилкове вже те, що перші спроби здійснити економічну реформу стосувалися головним чином промислових підприємств. Не звідси треба починати — реформу належить починати з сільського господарства! Вона повинна бути дійсно реформою — повною, безкомпромісною, з усіма наслідками, що з цього випливають:

1. вільний ринок для продуктів сільського господарства;

2. вільний вихід з колгоспу на ділянки, які за справедливим жеребкуванням видаються кожному, хто захоче перейти на індивідуальне господарювання;

3. при виході з колгоспу кожен має одержати свою частку спільних багатств;

4. земля має бути повернена її споконвічна вартість.

Слідом за цим мають бути виведені з державного сектора всі підприємства, які тією чи іншою мірою пов'язані з сільськогосподарським виробництвом: млини, пекарні, магазини, ресторани, їдальні.

Коротше кажучи, увесь господарський комплекс, зайнятий продукцією їжі, у першу чергу повинен вийти за межі державної монополії».

Невелике пояснення: ... ідеться про косигінську форму, яка була заблокована брежнєвським партапаратом. Та все ж деякі відомості пробивалися в пресу — це давало змогу висловитись.

І саме за це (читайте мій вирок) я відбув сім років таборів суворого режиму й чотири роки заслання. П'ятого не відбував — був великодушно помилуваний. Але ж за право на друкування моїх художніх творів від мене вимагали засудження моїх політичних злочинів.

Я відмовився засуджувати наведений вище «злочин», бо й сьогодні думаю так само. Ось чому я опинився на Заході.

Це ж ясно: на декорованому тлі порожніх гастрономічних полиць не можна приймати державних рішень, що мають породити нечуване безробіття. Бадьорі запевнення (О-о, вони завжди бадьорі), буцімто в нас безробіття не буде, бо господарство планове — ці запевнення уже мають перші наслідки: звільнених науковців «планово» перекваліфіковують на технічних працівників нікчемних побуткомбінатів. А десь попереду мільйони (якщо не десятки мільйонів) людей, котрих заводське та академічне начальство змушене буде виставити за двері з дуже простої причини: їм ні з чого платити заробітну платню. Якщо цього не робити, то жодна реформа навіть не розпочнеться.

ЩЕ РАЗ ПРО М'ЯЗИ І ШЛУНОК

Отже коротко підсумуємо. Сталося таке: спершу прийшов Ф. Кене — королівський лікар, що глянув на суспільство так, ніби то є одна людина. Бо чим, власне, мільйони людей відрізняються від окремо взятої людини? З боку фізіологічного лише кількісно. В кожного із них є орган, котрий переробляє живу речовину на енергію м'язів і мозку. Отже, слід починати не з м'язів (тобто не людської праці), а з питання, як і звідки потрапляє енергія в орган, що називається шлунком? У Франції (точніше в Парижі) легко було відповісти на це питання — незмірно легше, ніж в Англії, де жив А. Сміт. Продовольчий ринок у Парижі так і називався: Черево Парижа...

Саме тут починається справжня економічна наука. Саме тут, а не в демагогічній класифікації К. Маркса, до якої, безумовно, А. Сміт не причетний — він створив лише передумови, розпочавши економічне стеження від м'язів, а не від шлунку. Шлунок А. Сміт залишив поза увагою — а разом з тим лишилися поза увагою цілі колонізовані материки, які виробляли сільськогосподарську продукцію, щоб англійська промисловість запанувала над цивілізованим світом. І тоді вчення А. Сміта випливло на поверхню інтелектуального життя, вчення Ф. Кене пішло на дно, де й пролежало ось уже два з половиною століття. Ми кажемо: годі йому там лежати — ніщо сьогодні так не потрібне людству, як це велике вчення.

Сучасна демографія, екологія, рільництво змушують нас уважніше вивчити початкову й завершальну протилежність цих двох економічних шкіл. А також наслідки цієї протилежності. Зрештою, у нас є цілковите право сказати: негативний наслідок експерименту — це також вельми великий здобуток для науки. Часом він буває вартіснішим від позитивного наслідку. Позитивний економічний наслідок належить капіталістичному світові, котрий навіть не знає, що він розвивався за законами, відкритими Ф. Кене. Капіталізмові й не треба було цього знати — він просто не вдавався до жодних експериментів, а йшов методично, впевнено тим шляхом, яким його вела сама Природа.

Соціалістичний світ, як запевняють його лідери, вирушив у дорогу, керуючись вченням К. Маркса й В. Леніна. Мені приємно, що видавництво «Сучасність» зрозуміло, на перший погляд, парадоксальне протиставлення ленінського економічного вчення марксизмові. Це протиставлення в «Економічних монологах» виникло не випадково: Ленін справді був першою людиною, котра збагнула непридатність «старих книг» (так він називав «Капітал») для побудови соціалізму. І через те його соціалізм (неп) зробився дуже близьким родичем капіталізму. Що з ним, таким соціалізмом, мало статися при нормальному економічному розвиткові — цього ми не знаємо, бо неп було зруйновано через п'ять років по смерті Леніна. Найлогічніше припустити, що мав, зрештою, перемогти вельми наочний закон природи, про який ми вже згадували: не можна бути трішки вагітною...

Зарадити лихові с можна було б хіба щ кальною реформою в кому господарстві. Та формою, яка безумо безкомпромісно повер землю на лікування то у повну, з перехо спадок, узаконену н ми гарантіями власні лянства.

Можливо, дещо шить падіння ширша ча землі в оренду. А падіння не врятує. одно це ліки не надій годні орне поле Радя Союзу — мало не чве ного поля планети! — буває в такому висна стані, що йому потр орендарі, а реаніматор німаторами є лише ф землевласники. В ор мета протилежна: не капітал у землю, а ви його із землі. А дал полин не рости. І лиш мер-землевласник та і конні спадкоємці є лі реаніматорами, які зд вернути напівживій зе що з неї випито стал тоталітаризмом — дайну енергію сонця. Основу, як вона нази в Біблії.

Поки що не видно Горбачов і його оточе годились на такий ш він рівнозначний с ненню комуністичної кратії від влади. Ні славія, ні Угорщин прикладів нам не г там збирають в сер по 50—55 центнерів гектара. Тобто в 5— більше, ніж в Радя Союзі. А якщо й бра приклад, то він знов- дарує нам негативний ось, бач, і врожайні сока, а країни такі да економічного процвіта би це Азія, не Євро Латинська Америк сьогодні захлинулась нансових боргах. В тут справа?..

Відповідь однознач тоталітарності й ав ності цих держав. Зн слід повернутися до ли Д. Скота: Бог є А на Свобода. Якщо й на шляху. Абсолютн боди економічна не поміж окремими інд то вона перекриваєть ми вигодами: свободо чості. Творцем нале чити не лише майст або пензля — Творц кож фермер. І, можл

ЛЮДИНУ, яка служить Правді й істині, яка глибоко закорінена в духовний гумус свого народу, можна вигнати з роботи і з рідної хати, можна кинути її за в'язничні мури, можна обли- ...ніг до голови ідеологічними помиями. ...ніяка сила не спроможна розірвати оту ...ну пуповину, що єднає цю людину зі ...народом, з рідною землею.

...такої когорти невпокорених, незламле... належить відомий український письмен... Микола Руденко, який у роки панування ...огічних догм не боявся говорити прав... ...кий не йшов на компроміси зі своєю со... ...І це стало найбільшою «провиною» пи... ...ника перед тоталітарною системою, яка ...о цькувала й переслідувала його. Отож ...мордовських таборів і сибірського за... ...я опальному Миколі Руденку нічого не ...шалося, як виїхати за кордон. По суті, в ...забрали все, що можна забрати в лю..., яка залишається без батьківщини. Окрім ...ті, честі і надії. І саме отієї надії, що ...ш і лакейство не можуть довго справля... ...ал на велетенському похороні людських ...що, зрештою, розбуджена й оновлена ...їна пригорне до материнських грудей ...кращих синів і скаже про них правду ...и неложними устами.

...кий час настав. Пригадую теплу вересне... ...днину минулого року, коли Микола Ру... ...о після довгої чотирнадцятирічної роз... ...знову ступив на рідну і святу українську ...ю. І, мабуть, глибоко символічно, що вперше він зустрівся зі своїми вдячними ...тачами біля пам'ятника Т. Г. Шевченку в ...ві. А на великому літературно-мистецькому вечорі, яким відкрився міжнародний поетичний фестиваль «Золотий гомін», Дмитро Павличко під схвальні оплески присутніх сказав: «Микола Руденко належить до тих людей, які творять совість і честь нашого народу». Невдовзі у найбільшому залі Києва в Пала... культури «Україна», відбувся творчий вечір популярного письменника і відомого правозахисника.

Пам'ятаю, на київському вокзалі хтось із журналістів запитав у Миколи Руденка: «Ви назавжди повернулися!», на що він щиро відповів: «Дайте подумати. Я ще не знаю. Але є таке бажання жити на Україні».

Після кількамісячного перебування на рідній землі письменник утвердився в своїх намірах: треба назавжди повертатися на Україну. Бо його родове коріння, його надії невіддільні, немислимі без неї. Як крило літака без повітряного простору.

А разом з поверненням на Україну Ми...ли Руденка повертається і його творчість. ...го поезії і романи, роздуми над тим, як нам жити далі, як вибиратися з тої економічної і духовної западні, в яку потрапили.

Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ.

ДОСУ

тої причини: їм ні з чого платити заробітну платню. Якщо цього не робити, то жодна реформа навіть не розпочнеться.

ЩЕ РАЗ ПРО М'ЯЗИ І ШЛУНОК

Отже коротко підсумуємо. Сталося таке: спершу прийшов Ф. Кене — королівський лікар, що глянув на суспільство так, ніби то є одна людина. Бо чим, власне, мільйони людей відрізняються від окремо взятої людини? З боку фізіологічного лише кількісно. В кожного із них є орган, котрий переробляє живу речовину на енергію м'язів і мозку. Отже, слід починати не з м'язів (тобто не людської праці), а з питання: як і звідки потрапляє енергія в орган, що називається шлунком? У Франції (точніше в Парижі) легко було відповісти на це питання — незмірно легше, ніж в Англії, де жив А. Сміт. Продовольчий ринок у Парижі так і називався: Черево Парижа...

Саме тут починається справжня економічна наука. Саме тут, а не в демагогічній класифікації К. Маркса, до якої, безумовно, А. Сміт не причетний — він створив лише передумови, розпочавши економічне стеження від м'язів, а не від шлунку. Шлунок А. Сміт залишив поза увагою — а разом з тим лишилися поза увагою цілі колонізовані материки, які виробляли сільськогосподарську продукцію, щоб англійська промисловість запанувала над цивілізованим світом. І тоді вчення А. Сміта випливло на поверхню інтелектуального життя, вчення Ф. Кене пішло на дно, де й пролежало ось уже два з половиною століття. Ми кажемо: годі йому там лежати — ніщо сьогодні так не потрібне людству, як це велике вчення.

Сучасна демографія, екологія, рільництво змушують нас уважніше вивчити початкову й завершальну протилежність цих двох економічних шкіл. А також наслідки цієї протилежності. Зрештою, у нас є цілковите право сказати: негативний наслідок експерименту — це також вельми великий здобуток для науки. Часом він буває вартіснішим від позитивного наслідку. Позитивний економічний наслідок належить капіталістичному світові, котрий навіть не знає, що він розвивався за законами, відкритими Ф. Кене. Капіталізмові й не треба було цього знати — він просто не вдавався до жодних експериментів, а йшов методично, впевнено тим шляхом, яким його вела сама Природа.

Соціалістичний світ, як запевняють його лідери, вирушив у дорогу, керуючись вченням К. Маркса й В. Леніна. Мені приємно, що видавництво «Сучасність» зрозуміло, на перший погляд, парадоксальне протиставлення ленінського економічного вчення марксизмові. Це протиставлення в «Економічних монологах» виникло не випадково: Ленін справді був першою людиною, котра збагнула непридатність «старих книг» (так він називав «Капітал») для побудови соціалізму. І через те його соціалізм (неп) зробився дуже близьким родичем капіталізму. Що з ним, таким соціалізмом, мало статися при нормальному економічному розвиткові — цього ми не знаємо, бо неп було зруйновано через п'ять років по смерті Леніна. Найлогічніше припустити, що мав, зрештою, перемогти вельми наочний закон природи, про який ми вже згадували: не можна бути трішки вагітною...

Зарадити лихові сьогодні можна було б хіба що радикальною реформою в сільському господарстві. Такою реформою, яка безумовно й безкомпромісно повернула б землю на лікування — тобто у повну, з переходом у спадок, узаконену найвищими гарантіями власність селянства.

Можливо, дещо пом'якшить падіння ширша передача землі в оренду. Але від падіння не врятує. Бо все одно це ліки не надійні: сьогодні орне поле Радянського Союзу — мало не чверть орного поля планети! — перебуває в такому виснаженому стані, що йому потрібні не орендарі, а реаніматори. Реаніматорами є лише фермери-землевласники. В орендаря мета протилежна: не вкласти капітал у землю, а видобути його із землі. А далі хоч і полин не рости. І лише фермер-землевласник та його законні спадкоємці є лікарями-реаніматорами, які здатні повернути напівживій землі те, що з неї випито сталінським тоталітаризмом — життєдайну енергію сонця. Хлібну Основу, як вона називається в Біблії.

Поки що не видно, щоб Горбачов і його оточення погодились на такий шлях — він рівнозначний самоусуненню комуністичної партократії від влади. Ні Югославія, ні Угорщина для прикладів нам не годяться: там збирають в середньому по 50—55 центнерів зерна з гектара. Тобто в 5—6 разів більше, ніж в Радянському Союзі. А якщо й брати їх за приклад, то він знов-таки подарує нам негативний досвід: ось, бач, і врожайність висока, а країни такі далекі від економічного процвітання, ніби це Азія, не Європа. Або Латинська Америка, що сьогодні захлинулась у фінансових боргах. В чому ж тут справа?..

Відповідь однозначна: в тоталітарності й авторитарності цих держав. Знов таки слід повернутися до формули Д. Скота: Бог є Абсолютна Свобода. Якщо й виникає на шляху Абсолютної Свободи економічна нерівність поміж окремими індивідами, то вона перекривається іншими вигодами: свободою творчості. Творцем належить бачити не лише майстра пера або пензля — Творцем є також фермер. І, можливо, передусім він, виконуючи повеління Господнє, фермер творить справді ж и в е — а не лише відображення живого на полотні або в глині. Творцем належить бачити також капіталіста: хіба його мистецтво фінансової гри стоїть нижче від гри шахових королів?..

Якщо ми продовжимо розгляд, кого належить вважати творцем, і кому вельми потрібна творча свобода, то нам доведеться згадати й кухаря, і механіка, і кравця, і навіть хлопчика-водоноса десь на південному базарі. Ніхто із людей, що трудяться за власним покликанням, не залишається поза переліком. І тоді ми зрозуміємо, чому в концтаборах Радянського Союзу так багато кримінальних в'язнів: не маючи змоги вільно розвинути закладені в них природою здібності, ці люди живуть так, мов корінці дерева, що наштовхнулися на гранітну скелю — вони намагаються всіляко її обійти. Але обходити заборонено законом. Той, хто за капіталістичних умов міг би стати найкориснішою людиною, стає тюремним покручем. Він уже ніколи не повернеться до нормального життя — бо те, для чого він народився, виявилось під забороною.

Що ж до капіталістичної нерівності, то слід зауважити: ця нерівність ніколи не досягає абсолютного характеру. Ніхто не з'їсть одразу трьох обідів, не видудлить відро вина, не залізе у двоє авто, не засне одночасно в кількох кімнатах тощо.

І врешті-решт ніхто з тих, хто вміє вигравати на арені справді вільного світу, не забирає своїх багатств на той світ, — усі вони залишаються на землі, серед смертних людей, у вигляді нових надбань християнської цивілізації. І в цьому — саме в цьому! — належить бачити найвищу справедливість. Гадаю, такої справедливості цілком досить, бо вона встановлена не людьми, а Богом. Чим кінчаються намагання її «удосконалити», добре видно з трагічного досвіду Радянського Союзу.

16. 12. 1987—16. 01. 1988,
Мюнхен.

НА ЗНІМКУ: Микола РУДЕНКО (крайній зліва) щойно зійшов з поїзда на Київському вокзалі і потрапив у коло своїх друзів-письменників.

Фото Якова ДАВИДЗОНА.

...СЬОГОДНІ ОРНЕ ПОЛЕ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ — МАЛО НЕ ЧВЕРТЬ ОРНОГО ПОЛЯ ПЛАНЕТИ! — ПЕРЕБУВАЄ В ТАКОМУ ВИСНАЖЕНОМУ СТАНІ, ЩО ЙОМУ ПОТРІБНІ НЕ ОРЕНДАРІ, А РЕАНІМАТОРИ. РЕАНІМАТОРАМИ Є ЛИШЕ ФЕРМЕРИ-ЗЕМЛЕВЛАСНИКИ. В ОРЕНДАРЯ МЕТА ПРОТИЛЕЖНА: НЕ ВКЛАСТИ КАПІТАЛ У ЗЕМЛЮ, А ВИДОБУТИ ЙОГО ІЗ ЗЕМЛІ. А ДАЛІ ХОЧ І ПОЛИН НЕ РОСТИ. І ЛИШЕ ФЕРМЕР-ЗЕМЛЕВЛАСНИК ТА ЙОГО ЗАКОННІ СПАДКОЄМЦІ Є ЛІКАРЯМИ-РЕАНІМАТОРАМИ, ЯКІ ЗДАТНІ ПОВЕРНУТИ НАПІВЖИВІЙ ЗЕМЛІ ТЕ, ЩО З НЕЇ ВИПИТО СТАЛІНСЬКИМ ТОТАЛІТАРИЗМОМ — ЖИТТЄДАЙНУ ЕНЕРГІЮ СОНЦЯ. ХЛІБНУ ОСНОВУ, ЯК ВОНА НАЗИВАЄТЬСЯ В БІБЛІЇ.

ЧОМУ БЮРОКРАТ ТИСНЕ НА ГАЛЬМА

— Слова просить виборець —

Металурги Новомосковська і гірники Західного Донбасу на виборах до Верховної Ради СРСР віддали перевагу голові колгоспу А. Вуйчицькому. Програма Анатолія Станіславовича зосереджувалася на продовольчих проблемах. І ніби наперед демонструючи, як це буде, він влаштовував у шахтарських містах щедру торгівлю сільгосппродуктами з колгоспної комори. Цим, мабуть, забезпечив собі невелику перевагу в голосах.

СЬОГОДНІ в продовольчих магазинах Павлограда, Тернівки, Першотравенська, Новомосковська полиці заставлені скляними банками з гранатовим соком. Таке враження, що масла, м'яса, ковбаси наші люди не їдять...

Повернувшись із США, де відвідав фермерів штату Міссісіпі, А. Вуйчицький не приховував спантеличення від того, що там у магазинах майже шістдесят тисяч найменувань продуктів.

Що село у нас тримали за дешевого «партнера» міста, на якому треба було час від часу підтримувати штани — це один бік справи. Є й зворотний. Колгосп «Дружба» Новомосковського району, яким і керує А. Вуйчицький, належить до кращих в області. Середня урожайність зернових тут становить 63 центнери з гектара, рентабельність виробництва — 71 процент. Звідси мільйонні прибутки. Та, що виходить, коли колгоспні показники, поділені на кожного працюючого, порівняти з показниками фермера штату Міссісіпі? У колгоспі 620 працездатних, і елементарний підрахунок свідчить: на кожного припадає чотири тисячі карбованців чистого прибутку — в 10—15 разів менше, ніж у американця. Продуктивність же праці колгоспника загалом у вісім разів нижча від продуктивності праці заокеанського фермера. За американськими мірками п'ять тисяч гектарів ріллі колгоспу «Дружба» порати має від сили п'ятдесят чоловік.

...Валерій Сологуб зі своєю бригадою орендарів попросив на відгодівлю чотириста голів худоби. Добився 520-грамових добових привісів — проти 151 грама у колгоспі. Договір негайно скасували, орендарів прогнали.

...Учителька Ніна Яковенко і працівниця пошти Софія Влох взяли у колгоспі корів в оренду. З надією незабаром викупити їх і стати самостійними фермерами. Дзуськи! Умови нав'язали безсоромні: річний надій молока має становити 3000 кілограмів від корови (проти 2279 у колгоспі), а сплачувати за кожен пообіддя по 20 копійок — у колгоспі доярці нараховують 30 копійок.

...Десять років домовлялися орендувати 543 гектари землі Іван Гереха з чотирма товаришами - механізаторами, виростили непоганий урожай пшениці, кукурудзи і ячменю, у п'five разів зросла продуктивність їхньої праці, відтак і зарплата. Олександр вщент...

На очах гинуть паростки нового. Причому, як я можу судити за публікаціями у пресі, всюди. Чи не підтверджує це зайвий раз, що чимало депутатів — сільських керівників обох парламентів, союзного і республіканського, захищають передусім інтереси сільської бюрократії?

Схоже, у питанні про власність на землю визначитися збираються все ж через всенародний референдум. Але чому депутати — нерядові аграрники досі дозволяли собі говорити від імені народу, не радячись бодай зі своїми виборцями? Мусили, навпаки, відверто говорити усі «за» і «проти», усі існуючі позиції і аргументи, про всі можливі варіанти, у тому числі і американські, якщо з ними знайомилися, і китайські, і індійські, і які завгодно — соромно ж жити у найбагатшій ресурсами і талантами країні світу і залишатися злиднями.

Наші «затуркані» люди, смію запевнити, врешті-решт, спроможні самотужки розібратися, що й до чого, волію чи виборсатися з убогості і безправ'я. А якщо їм допоможуть авторитетні депутати! Та А. Вуйчицький на рідкісних і поверхових зустрічах з виборцями доповідає виняткoво про роздобуті для району солярку і мазут. Чи не дуже замало для депутата-законотворця, обраного в переломний момент, який переживає країна? Зате ми уже не сумніваємося, що підтримував він прихильників аграрної політики Лигачова, голосує і зараз в унісон апарату, далекому від перебудови, не суперечить, що душать в зародках нові економічні відносини на селі. І шахтарям Західного Донбасу та металургам Новомосковська довго доведеться чекати щедрості на столах.

М. САЄНКО,
викладач Новомосковського радгоспу-технікуму.
Дніпропетровська область.

— Актуальне інтерв'ю —

ІНФОРМАЦІЯ ПРО... ІНФОРМАЦІЮ,

АБО ЯК УПЕРЕДИТИ КРАХ БАНКУ

Американці кажуть: хто володіє інформацією, той володіє світом. Що кажуть у нас? Наш співрозмовник — Генеральний директор щойно створеного Республіканського інформаційного об'єднання УкрНТІ, доктор економічних наук М. Єрмошенко.

— Миколо Миколайовичу, останнім часом у школах ввели новий для нас предмет — інформатику. Що це таке?

— Терміном «інформатика» позначається поняття, яке включає в себе власне інформацію, тобто знання, відомості про знання й обчислювальну техніку, за допомогою якої інформація комплектується і в разі потреби швидко знаходиться. Інформація існувала з початків історії людства, інформатика — з уведенням її машинної обробки.

— Мета створення об'єднання? Яка його структура?

— В об'єднання входить власне Інститут інформації, науково-технічна бібліотека, поліграфічне об'єднання, республіканські курси підвищення кваліфікації, зовнішньоторговельна фірма (зв'язки із зарубіжними партнерами з проблем інформації), 18 регіональних інформаційних центрів і центр перекладів зарубіжної літератури. До нас, як у банк, збирається науково-технічна, економічна й інша інформація і комплектується в так звані довідково-інформаційні фонди. Ми збираємо й класифікуємо патенти, винаходи, звіти про закінчені науково-дослідні розробки, стандарти, дисертації, інші науково-технічні дані. На сьогоднішній день маємо до 180 мільйонів одиниць інформації.

— У пресі промайнули повідомлення про те, що КДБ збирається продавати інформацію, зібрану не зовсім традиційним шляхом — я маю на увазі шпигунство.

— Нічого дивного. Весь світ цим займається, як приватні фірми, так і державні організації, приміром, ФБР.

— Отже, інформація — товар?

— На Заході — найдорожчий товар, бо ринкова економіка без ринку інформації неможлива.

— Чим визначається цінність інформації?

— Якістю й своєчасністю її одержання. Оперативна інформація коштує дорожче...

— ...бо, як свідчать фахівці, в деяких галузях (лазерна техніка, ядерна фізика) інформація повністю оновлюється кожні два-три роки?

— Так. І тенденція прискорення цих процесів зберігається.

— На сьогоднішній день будь-яка нова ідея, принцип, якщо стають відомі, можуть бути втілені в готові вироби й технології максимум за півроку. Отже, якщо ідея не розроблена й не доведена до патенту, її можуть перехопити, а це — збитки?

— Так. На жаль, у нас ще не всі це розуміють. Пам'ятаєте публікацію в «Правде», коли японський бізнесмен мав намір розплатитись за ідеї, знайдені в наших журналах?

— Йому вони принесли мільйони, а в нас не знайшли хазяїна... А чим займається колишній Головліт?

— Тепер він нам допомагає. Ми отримуємо консультації: що можна оприлюднювати, а з чим варто почекати.

— Тобто, секретна інформація була й буде?

— Звичайно. Ця категорія — для службового користування. Але 99 відсотків інформації сьогодні загальнодоступні.

— А як на Заході?

— Такі самі проблеми. І в них бувають випадки невиправданого засекречення, і навпаки, публікація інформації великої цінності. А загалом там не дуже люблять говорити про науково-технічні дані — я був у листопаді в ЮНЕСКО, переконався на власному досвіді.

— Що дає нам відкрита західна інформація? Чи маєте ви до неї доступ?

— У нас є прямий телезв'язок з усіма банками даних ООН через Всесоюзний НДІ науково-технічної інформації та НДІ суспільних наук. Ще з 20-х років ми збирали патенти (їх накопичилося вже близько 20 мільйонів з 64 країн світу). Без нашого патентного фонду підприємства просто не зможуть вийти на міжнародний ринок: ніхто не купить продукцію або технологію, не знаючи, чи має вона патентну чистоту.

— Здається, ми не обійдемо проблему законодавства...

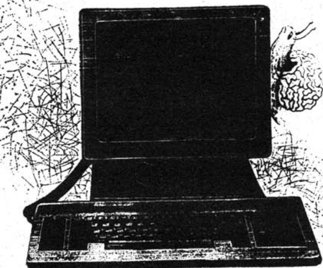
— Спочатку про законодавців. Я постійно стежу за парламентськими дебатами, й часто просто соромно стає за депутатів, котрі обговорюють проблеми, з якими абсолютно не знайомі. Ми могли б взяти на себе інформування депутатів з найактуальніших проблем, готуючи для них своєрідні тематичні дайджести (екологія, економіка тощо) на замовлення як окремих депутатів, так і комісій, Верховної Ради в цілому.

— Скільки це коштуватиме?

— Залежно від обсягу. Але ще раз наголошую: інформація у нас дуже дешева. Можливо, тому вона так погано й використовується. А без постійного інформування депутатів через п'ять років вони стануть неуками, навіть якщо займатимуться у Комісіях проблемами за фахом.

І на закінчення — про законодавство. Крім Конституції та інструкцій міністерств, ми нічого не маємо. Інформація — власність не наша — народу України. І комплектування фондів у будь-якій країні йде за державний рахунок. Так воно в нас і було раніше. Але криза примушує міністерства й відомства в умовах безринкових відносин економити на органах НТІ. Така «економія» за останні 10 років призвела до їх скорочення — з 3,3 тисячі до 1,4 тисячі. Кількість працюючих скоротилася вдвічі. На нашому інформаційному забезпеченні знаходяться понад 31 тисяча підприємств та організацій, органи державного управління. Встановлення податкового нормативу в розмірі 55 відсотків приведе до того, що ми станемо збитковими, вимушені будемо скорочувати дослідження, втратимо комплексність. Місцеві органи влади (Ровенський, Херсонський, Вінницький та Чернівецький міськвиконкоми) намагались використовувати лабораторні корпуси інформцентрів для інших потреб. На жаль, ми не маємо права законодавчої ініціативи, і, користуючись нагодою, хочемо звернутися до Верховної Ради розглянути і прийняти «Закон про інформацію в Українській РСР», який би регламентував нашу діяльність, інакше інформаційна система республіки опиниться на грані катастрофи. Проект Закону наші фахівці розроблять.

Розмову вів спеціальний кореспондент «Голосу України». Костянтин ПАРИШКУРА.

Мал. Анатолія СТАНКУЛОВА.

БЕЗ ПОСТІЙНОГО ІНФОРМУВАННЯ ДЕПУТАТІВ ЧЕРЕЗ П'ЯТЬ РОКІВ ВОНИ СТАНУТЬ НЕУКАМИ.

НОВИНИ ФУТБОЛУ

РЕВАНШ «БАРСЕЛОНИ»

Як ми вже розповідали, в фіналі Королівського кубку Іспанії мадрідський «Реал», який досить невдало виступає в чемпіонаті країни, переграв лідера національної першості — «Барселону» — 4:1.

І от каталонці — майбутні суперники київського «Динамо» в 1/4 фіналу розіграшу Кубка кубків — взяли реванш у свого одвічного суперника, перемігши «Реал» — 2:1 у матчі чемпіонату. Поперваx ініціативою володіли гості — столичні футболісти. Але не реалізували пенальті, призначений у ворота «Барселони» за знос у штрафному мексиканця Санчеса. Рахунок же відкрив датчанин Лаудруп (19 хвилина), який виступає в «Барселоні». На 29-й хвилині мадрідець бутрагеньо зрівняв рахунок. Але за 20 хвилин до фінального свистка югослав Спасіч, який грає за «Реал», зрізав м'яч у власні ворота.

За цим поєдинком спостерігав начальник команди «Динамо» (Київ) Володимир Веремеєв.

Футболісти «Барселони» продовжують упевнено лідирувати в чемпіонаті. У них 31 очко після 19 матчів. Переслідує каталонців мадрідський «Атлетіко», у якого 27 очок.

НА ДУМКУ УЄФА

Число глядачів на трибунах стадіонів під час футбольних матчів скорочується так помітно, що УЄФА прогнозує до 2000 року зменшення кількості болільників на трибунах на 15 відсотків. Ось чому Європейська спілка футбольних асоціацій виступає за зменшення команд, які виступають у національних чемпіонатах.

У національних першостях Італії, Англії, Німеччини та Іспанії, до яких найбільший інтерес болільників, беруть участь по 16 команд, а Португалії, Франції та Бельгії — по 14.

ЗАСИЛЛЯ ІНОЗЕМЦІВ

Не Іспанія і не Італія є раєм для зарубіжних футболістів. Їх більше тягне до Мексіки. В 12 клубах першої ліги цієї країни виступають 62 іноземці: 26 аргентинців, 12 чілійців, по 8 бразильців та уругвайців, а ще гравці з Панами, Еквадора та Перу. Є навіть один англієць. Міг би бути ще й українець. Але Вадим Євтушенко, якого свого часу запрошували до Мексіки, обрав холодний Стокгольм.

МОЛОДІ, АЛЕ РАННІ

Переможцями міжнародного юнацького турніру пам'яті Валентина Гранаткіна, що проходив у Ленінграді, стали футболісти... другої збірної СРСР, які у завершальному матчі зіграли внічию з китайськими футболістами — 1:1. Але весь фокус в тому, що переможці за віком на рік молодші від решти учасників. На другому місці — збірна СРСР-1. За нею фінішували команди — КНР, «Зміна» (Ленінград), Німеччина і Туреччина.

ПРАВО НА СЕНСАЦІЮ

...Якщо в наших вищих лігах працює хтось із головних тренерів команд більш-менш великих міст 6—8 років, то це... То він або лагідного — як для начальства — характеру, або перед отим умовно взятим клубом не ставиться конкретних високих цілей. Інакше не втриматися в сідлі. Заслужений тренер СРСР Борис Терещук ніколи не вважався зручним і м'яким. Але на чолі київського «Локомотива» він удвічі перекрив «одпущений» реаліями волейбольної арени термін. Свого часу, будучи гравцем, Борис Павлович став послідовно чемпіоном Спартакіади народів СРСР, Олімпійських ігор, Європи. Вихованці Терещука-тренера здобували бронзові медалі чемпіонату країни, двічі — Кубок СРСР, яким володіють нині, вибували до першої ліги й поверталися до вищої. Тобто все було...

— Можливо, з такими майстрами, як чемпіон московської Олімпіади Юрій Панченко, чемпіон Європи Павло Воронков, Станіслав Гура, Олександр Картузов, легше було мріяти про медалі. Проте й торішнє дев'яте місце — явно не для нинішнього складу команди. Зараз позаду три тури нового сезону, а ви теж не близько до лідерів...

Невидиме кільце розчарувань десь кружляє над кожною командою. Неважко до нього потрапити, складно — розірвати. Скажімо, на другий тур у Донецьк поїхали, ледве підвівши на ноги групу гравців після хвороби, але від боротьби не відмовлялися. У матчах з сильними «Шахтарем» і ленінградським «Автомобілістом» вели перед, але забракло сил і характеру довести справу до кінця. Так з нулем у чотирьох матчах і повернулися до Києва. Тоді, образно кажучи, свою норму гіркоти ми вибрали. До київського туру були вже справді готові. Тобто головне — аби уроки на користь.

До речі, і торік починалося все кепсько. Але восени ми виграли і Спартакіаду України, і Кубок СРСР.

— Чи не ясно все це само собою людям, для яких спорт — професія?

— Можна зустрічне запитання: чи вправі вважати себе професіоналом слюсар, який одержує 250—300 карбованців на місяць? Так, у мої часи виступів безкорисливості та чесголюбства у гравців було значно більше. На жаль, зараз сам Президент країни не знає, як заохотити народ просто працювати. Дивишся на той же «Автомобіліст», укомплектований наполовину «збірниками», а в решті — гравцями, що не вилазять із міжнародних клубних змагань, і — не помічаєш натхнення до гри. Торік — срібні медалі, нині на якихось два очка більше від нас.

Державні та профспілкові постанови дали і «Локомотиву» право підвищити з липня минулого року зарплату й гравцям, і тренерам. Але під ці інструкції потрібні ще й реальні кошти. На залізниці додаткових тисяч немає, сидимо на старих окладах. До речі, не підкажете, як нам тепер під час зборів і турів харчуватися? Ми прикинули: згідно з новим ресторанним прейскурантом, нам потрібно по 23 карбованці в день на гравця. Ми раді б заробити, та валютні виїзди — не про нас...

— Стривайте, а як на наших з вами очах «Локомотив» З січня переміг отого «валютного» ЦСКА! Здогадайся, де ж справжній «Локомотив»!

— Кожна команда має право на сенсацію. Але багато сезонів поспіль виграти у ЦСКА або ніхто не міг, або робив це випадково хтось один. Тут не в останню чергу потрібна ломка психології. Ви переконалися, що Грицюта, Моїсеєнко, навіть ветеран Доля, який найчастіше буває в запасі, — всі наші проявили майстерність і надзвичайне бажання. Такого не чекали гравці-«зірки» з команди лідера. А знаєте, що найбільше пригнічувало мене в іграх з «Іскрою» (Одинцово), в тому числі й другій, переможній? Те, що й так нечисленні болільники майже спали від монотонності. Ви скажете, стара пісня — дорослу людину не примусиш. Але «Іскра» була в гостях. А ми? Хіба так завоюєш свого глядача? Команда повинна дбати про тих, хто після роботи прийшов дивитись на тебе, «витрусити» здорові емоції та симпатії. Ми з колегами постійно б'ємося над тим, щоб усі грали не «через раз», а завжди на совість.

— Що можете сказати про донеччан, які несподівано для багатьох очолили турнірну таблицю?

— Варто нагадати, що й торік «Шахтар» посів найкраще з-поміж українських команд місце — п'яте. Щоправда, з ЦСКА гірники в нинішньому чемпіонаті ще не грали. Однак 14 очок поспіль — блискучий результат і майже гарантія одного з комплектів нагород, може, й найвищого гатунку. В Донецьку до цього йшли не один рік. Є й досвідчені — Ковтун, Мироненко, Кров'янський і Черняга, й молоді виконавці — Шадчин, який вже кілька сезонів у збірній СРСР, Гудима та Пивоваров. Є в команді й велика група гравців 1969 року народження — вихованців спортшкіл Донеччини. Тренує «Шахтар» дуже своєрідний наставник Анатолій Проскуровський, чий набір вимог декого навіть шокує. Але хлопців гартує. Та, гадаю, що ця віра й упевненість були б неможливими, якби не постійна підтримка рідної шахти імені газети «Социалистический Донбасс», вплив її директора Юрія Баранова. Веду до того, що спершу тил, потім — перемоги.

— До фінішу чемпіонату країни — два тури. Чи не позначиться на об'єктивності розподілу місць скасування звичних фінальних шісток?

— Регламент чемпіонату, як на мене, виявився хибним. Щоправда, тренерам завчасно запропонували такий варіант. І ми змушені були піти назустріч інтересам збірної СРСР та розкладу турніру Спартакіади народів СРСР. Але виконання організаторами свого ж положення не витримує ніякої критики. Не зіграно кілька матчів з попередніх турів. Хіба, питається, строки поєдинків єврокубків виникли зненацька? Звичайно, ні. Але ЦСКА проводить з нами два матчі, і, не зігравши матчі з «Північчю» (Новосибірськ), вирушає за кордон. Прохідною подією став і розіграш Кубка СРСР. Подібного в жодній країні не зустрінеш...

— Чи не говорить у вас стосовно непорядку депутатський голос?

— Працюючи в комісії з питань культури, спорту й дозвілля Залізничної райради Києва, вникаєш у коло питань, якими раніше не доводилося займатися. Інколи думаєш, що й газети почав читати іншими очима. Плюс відповідальність перед виборцями. Найважче нині — економіка, соціальна незахищеність. Розумію, що бідкається не один «Локомотив», у скруті весь профспілковий спорт. Але дуже сподіваємося, що він є, обов'язково є, наш імовірний спонсор. Потиск наших долонь може бути корисним і йому. Тоді можна буде встигати завжди, а не від сенсації до сенсації.

Бесіду вів
Євген КАРЕЛЬСЬКИЙ.

Турнірне становище після 14 матчів: «Шахтар» — 14 очок, ЦСКА — 11 (дві гри в запасі), «Радіотехнік» — 10, «Автомобіліст» — 8(1), «Іскра» — 7, МДТУ — 6 (1), «Локомотив» і «Динамо» (Московська область) — по 6, СКА (Мінськ) — 5, «Динамо» (Луганськ) — 3, «Північ» — 3 (2), «Політехнік (Одеса) — 2.

На знімках: наставник київського «Локомотива» Борис ТЕРЕЩУК; грають володарі Кубка СРСР — залізничники з Києва.

Фото
Миколи БОЧКА.

З ПОТОКУ ПОВІДОМЛЕНЬ

Хокей. Поновилися ігри чемпіонату СРСР серед хокейних клубів вищої ліги. Ось декілька результатів першого туру: «Торпедо» (Усть-Каменогорськ) — «Хімік» (Воскресенськ) — 4:2, ЦСКА — «Торпедо» (Нижній Новгород) — 0:0. Матч у Ризі між місцевими динамівцями та московським «Спартаком» не відбувся через загострення політичної ситуації в Латвії. Перенесено також зустріч ризького «Динамо» з «Торпедо» (Нижній Новгород), яка планувалася на сьогодні.

Баскетбол. Чемпіонат СРСР, чоловіки. «Будівельник» (Куйбишев) — СКА (Київ) — 88:84, «Спартак» (Ленінград) — СКА (Алма-Ата) — 99:71.

Волейбол. Кубок ЄКВ. Жінки. Повторний матч. «Ріом» (Франція) — «Орбіта» (Запоріжжя) — 1:3. Запорізькі дівчата вийшли до фінальної четвірки.

Футбол. У ці дні в Криму проводять підготовку до нового сезону ряд клубів нашої республіки. Новачок вищої ліги, запорізький «Металург здобув три перемоги в товариських матчах: з «Колосом» (Нікополь) — 2:1, «Буковиною» (Чернівці) — 1:0 і «Торпедо» (Запоріжжя) — 3:2.

З ДАВНІХ-ДАВЕН точиться суперечка, ким був наш первісний предок: мисливцем чи рибалкою. Що, насамперед, зробив він: вполював звіра чи спіймав рибину? Як би там не було, але обидві ці пристрасті сягають корінням у сиву давнину і збереглись як хобі до наших часів. А, можливо, при порожніх наших полицях не таке це вже й хобі? Не будемо стверджувати, що це саме так, але знаємо достеменно: не перевелися ще (на відміну від дичини), справжні мисливці та рибалки.

Тому відкриваємо сторінку в нашій газеті, — «На привалі». Адже де, як не на привалі, можна почути найправдивіші розповіді про найнеймовірніші пригоди?!

Гадаємо, що кожному з вас також є що розповісти колегам, дати корисну пораду, або висловити свою точку зору на ту чи іншу проблему. Ми залюбки надамо місце вашим спогадам, порадам, бувальщинам і навіть звичайнісіньким мисливським та рибальським байкам.

«На привалі» ми надамо місце матеріалам про цікаві мандрівки та подорожі. Адже туристів на Україні теж чимало. Ми з нетерпінням чекаємо ваших листів про захоплюючі піші та кінні походи, екскурсії. Надсилайте нам свої враження, не біда, що ви ніколи не бралися за перо. Думаємо, що ви поділитесь своїми думками про ті місця, в яких пощастило побувати. Можливо, є цікаві фото з краєвидами тих місць, де проходили ваші маршрути. Надсилайте. А сьогодні запрошуємо посидіти з нами «На привалі».

Ігор КАБЛАК.

— Плесо —

Врятоване озеро

Сумно стає, коли про наші ріки та озера говорять вже в минулому часі. Які були в цій річці раки, а які карасі водилися в тій водоймі! І коли сьогодні дивишся на чисте плесо Горілого озера, з радістю відзначаєш, що його минула «сія гірка чаша».

Війну за Горіле озеро оголосив відомий всемогутності голова первинної організації Українського товариства мисливців та рибалок Володимир Сачава. На початку вісімдесятих у Перещепиному, що на Дніпропетровщині, заговорили про нову швидкісну автотрасу Москва — Сімферополь. Незабаром хтось із місцевих виконкомівців роздобув в області навіть копію проекта майбутньої будови. А ще за якийсь час геодезисти вже наносили об'єкт на робочі карти. Поцікавившись проектом, Володимир Іванович спантеличено побачив чорну байдужу стрімку пряму майбутньої траси, що гордовито розпанахувала навпіл Горіле озеро і заселений дичиною зелений півмісяць острівця.

Спочатку головний мисливець не повірив своїм очам. Як так? Та сумнівів не залишалося. Голова виконкому селищної Ради А. Гережа підтвердив ту чорну пряму проектантів. Треба було діяти, захищати красу, рятувати природу. Терміново зібрали загальні збори мисливців і рибалок. Рішення було коротким: врятуємо Горіле озеро!

Але в облвиконкомі вирішили інакше: «Навіщо клопоти, переробка проекту і т. ін. Хай буде, як є...».

Тоді В. Сачава терміново бере відпустку і поспішає у пошуках правди до Києва. З'явилися публікації в республіканській пресі. Поінформовано усі можливі інстанції.

Війна тривала майже три роки, але перещепинські природолюби все ж перемогли. Красу природи зберегли. Для нині сущих і для прийдешніх.

Як на наш погляд, коли проляже-простелеться автомагістраль Москва — Сімферополь через землю Дніпропетровщини, при під'їзді до Горілого озера має стояти знак: «Ви проїжджаєте повз урочище, заселене безліччю дичини. Тут постійно гніздиться 12 видів унікальних пернатих, занесених до Червоної книги Української РСР. Урочище врятували від знищення відомством перещепинські природолюби — мисливці та рибалки!».

Григорій ЛОБАНЬ.

— Мисливськими стежками —

ПОЄДИНОК

«Дзень-передзень, поки сонячний день!» — дзвенять-видзвонюють гострі коси на луках та видолках понад Трубежем, понад Бакумівкою. Пахне сіном над луками. Сонце повертає на полудень. Гей, нумо, косарі!

Коли б спитати у членів товариства мисливців та рибалок з Тетіївщини, який інструмент, окрім мисливського та рибальського причандалля, їм найбільше пасує в пору красного літа, відповідь була б одностайна: «Гостра дзвінкоголоса коса!» Бо ж на зиму тут заготовляють для звірини тонни запашного сіна.

На рівні жене свою ручку і він, Петро Кучера. Нелегка робота — косовиця, як кажуть, жартів не любить, і лише опівдні, коли коси стомлено змовкають на перепочинок, можна докинути й жарт, можна на хвильку прилучитися й до гуртового спомину «і тих, що стояли на номерах, і тих, що ходили в загінку».

Тоді за коротким девізом « а пам'ятаєте?» зринають незабутні мисливські бувальщини...

— А пам'ятаєте ваш поєдинок із вепром, Кириловичу?

— Та отой узимку на Плаватому болоті, в Гостролуцькому лісі.

— О, то таки справді був поєдинок. Комусь, немисливцю, розказати, — не повірить...

І пригадує єгер.

Полювали тоді на сікача. По глибокому затужавілому снігу поміж старезних дерев розставив номери. На них стали стрільці Іван Калюжний, Павло Пархоменко, Михайло Рак, Микола Кучера, Олександр Дубенець. Сам же єгер разом з Дмитром Сидоренком, захопивши вірних помічників — собак Пальму, Дружка та Кудлу, пішли в загінку.

Пролунав сигнал. Собаки кинулись у чагарники. Незабаром дружний гавкіт підняв із лігвищ вепрів. Та стрільці виявили себе. Відчувши небезпеку, звірі враз повернули назад. Зміну «курсу» кабанів одразу ж помітив єгер, почувши голос собак.

— Кабан іде паралельно номерам, — визначив Кучера, — за мить буде тут.

Так і сталось. Не встиг загінник отямитись, як на нього вискочив величезний сікач. На звіра насідали всі три собаки. Та кабан враз помітив мисливця, круто повернув убік. Єгер вистрелив навздогін, поранив звіра. Однак сікач продовжив утечу. Петро Кирилович дав сигнал стрільцям. Усі зібралися швидко. Не гаючись, зробили нову облогу. Єгер з двома мисливцями, Михайлом Раком та Іваном Калюжним, супроводжували собак. Собаки пішли по сліду, що повертав у густі чагарі Горілого лісу. Єгер пустив їх туди. Вони відразу ж знайшли сікача. Звір заліг у сніг, у глибокому виямку. Собаки кинулися на вепра, але той не піднімався.

Тоді до кабана наблизився Кучера. Вистрелив. Звір різко скочив на ноги. У цей момент пролунав другий постріл єгеря. Сікач упав. До нього кинулись собаки. Грізно зіп'явшись на ноги, вепр підім'яв під себе одного з собак — найсміливішу улюбленицю Пальму.

«Урятувати Пальму!» — блискавично майнула думка в єгеря. Забувши про власну безпеку, мисливець із незарядженою рушницею, з азартним криком, кинувся на сікача разом з іншим (незадіяним) собакою.

Покинувши жертву, сікач кинувся на мисливця. Єгер позадкував. Та розкрита ікласта паща сікача невблаганно наближалася. Кучера затято ввійшов в азарт боротьби і теж вибрав для себе наступ. Умить ткнув стволи незарядженої рушниці в пащу звіра. Сікач відбив стволи. Зблиснули ікла, розшматувавши штани на учаснику цього страшного турніру, зачепили стегно.

У цей момент поєдинку вже нагодились мисливці Іван Калюжний і Михайло Рак. Однак допомогти єгерю в його відчайдушному змаганні з розлюченим пораненим сікачем не було ніякої змоги. Звір і людина у страшному танці блискавично мінялися місцями.

Тоді Калюжному спала на думку щаслива ідея. Саме в той момент, коли на вепра насів ззаду собака Дружок, мисливець вистрелив угору. Сікач ринув на постріл. Це й урятувало єгеря. Нападника ж, сікача, сполювали ще з багатьма пригодами аж над вечір.

— ...Чи можна йти на сікача з незарядженою рушницею? — по-доброму жартують баришівські мисливці і самі ж відповідають на те «запитання з натури»:

— Можна, якщо рушниця у несхибних руках Петра Кучери!

Іван ШАПОВАЛ,
журналіст.

Малюнок
Анатолія СТАНКУЛОВА.

СПІЛЦІ — 70 РОКІВ

10 липня 1921 року у місті Харкові створено Всеукраїнську спілку мисливців і рибалок (ВУСМР).

Своїм завданням спілка визначила: упорядкування та раціональне ведення мисливського і рибальського господарства; розвиток стрілецького спорту, торгівлю і збут продукції мисливства і рибальства.

Нині спілка називається Українське товариство мисливців і рибалок і об'єднує понад 500 мисливсько-рибальських господарств. На угіддях, а це більш як 45 мільйонів гектарів, нині господарює 625 тисяч мисливців і рибалок. Прибутки товариства від усіх видів діяльності майже 14 мільйонів карбованців.

Члени товариства щороку виконують природоохоронних робіт у своїх угіддях майже на 10 мільйонів карбованців. Наприклад, розселяють більш як 1200 голів диких звірів, десятки тисяч птахів, тільки фазанів понад 70 тисяч штук.

Ось із такими економічними показниками зустрічає УТМР свій 70-річний ювілей.

— Цікаво знати —

● Статисти підрахували, що в народному господарстві країни використовується понад 700 тисяч собак. Економічний ефект від такого вигідного для людини «співробітництва» досить солідний — майже 100 мільйонів карбованців на рік.

● У Києві створено кінологічну спілку України. Президент спілки — директор Інституту молекулярної біології і генетики АН УРСР, академік Геннадій Мацука. «Собаче» товариство зареєстровано. Мета — відродження генофонду, введення чистих порід, для чого створено комп'ютерний банк даних.

— Прикметі вір... —

СІЧЕНЬ

Січень — маківка зими.

Січень — місяць холоднечі та прибуваючого світла.

Горобці ховаються у хмиз — на мороз або перед заметіллю.

Птахи настовбурчують пір'я — до негоди.

Вода у колодязі піднялась — мороз іде.

Блискавка взимку — буде буря.

Хмари йдуть проти вітру — до снігу.

Зима без снігу — літо без хліба.

Мало снігу на гілках дерев — влітку ні грибів, ні ягід не шукай.

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник редактора Борис Сидоренко.

Чергові редактори — Анатолій Солонський, Людмила Баранецич.

Автор макета, змінний секретар — Євген Українець.

Випусковий — Олексій Бондаренко.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Коректори: Тамара Баштанник, Наталія Власик, Людмила Морозова, Людмила Нєсєна, Антоніна Сильверстова, Любов Станачич.

Верстальники: Тетяна Балюк, Алла Будникова, Марія Солодюк, Ольга Яценко, Анатолій Артеменко, Сергій Скаженюк.

Лінотипісти — Тетяна Мухіна, Наталія Позняк.

* * *

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50. Індекс 60955.

Тираж 165.650.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 60 коп.

Зам. 03150151.